

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Prešove v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Michala Boroňa a členov senátu JUDr. Daniely Babinovej a JUDr. Viery Kandrikovej v právnej veci žalobcov:

1) [REDACTED] nar. [REDACTED] bytom [REDACTED] 2)

[REDACTED] nar. [REDACTED] 3)

[REDACTED] nar. [REDACTED] bytom [REDACTED]

žalobcovia v 1. - 3. rade právne zastúpení Mgr. Vandou Durbákovou, advokátkou so sídlom

Krivá 23, 040 01 Košice, proti žalovaným: 1) **Súkromné centrum špeciálno-pedagogického**

poradenstva, IČO: [REDACTED], sídlom [REDACTED] právne zastúpený JUDr.

Jozefom Karabašom, advokátom so sídlom Ružová 10, 083 01 Sabinov, 2) **Základná škola s**

materskou školou [REDACTED] IČO: [REDACTED] sídlom [REDACTED]

[REDACTED] právne zastúpený: AK - Tarabčák, s.r.o., IČO: 36 859 109, advokátskou

kanceláriou so sídlom Hlavná 13, 080 01 Prešov, 3) **Slovenská republika - Ministerstvo**

školstva, vedy, výskumu a športu SR, IČO: 00 164 381, sídlom Stromová 1, 813 30

Bratislava, o **porušenie zásady rovnakého zaobchádzania**, o odvolaní žalobcov a

žalovaných v 1. a 2. rade proti rozsudku Okresného súdu Prešov sp.zn. 15C/14/2016-557 zo

dňa 24.11.2021, takto

r o z h o d o l:

I. **Potvrďuje sa rozsudok vo výrokoch I., II., III. a IV.**

DOK: 15.5.2023
153 E-schránka

II. V prevyšujúcej časti sa rozsudok **mení** tak, že určuje, že žalovaná v 3. rade porušila zásadu rovnakého zaobchádzania vo vzťahu k žalobcom v 1. až 3. rade a dopustila sa diskriminácie vo vzdelávaní žalobcov v 1. až 3. rade z dôvodu ich rómskej etnickej príslušnosti tým, že neprijala účinné preventívne opatrenia na ochranu pred diskrimináciou a opatrenia na odstránenie diskriminácie žalobcov v 1. až 3. rade vzdelávaných podľa vzdelávacieho programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím u žalovanej v 2. rade

III. Žalovaná v 3. rade **je povinná** do 3 dní od nadobudnutia právoplatnosti rozsudku zaslať doporučené každému zo žalobcov v 1. až 3. rade na adresu ich trvalého pobytu list obsahujúci ospravedlnenie nasledujúceho znenia:

„Vážený [REDAKOVANÉ] / Vážený [REDAKOVANÉ] Vážená [REDAKOVANÉ]
nedostatočnou psychologickou diagnostikou a následnou rediagnostikou Súkromného centra špeciálno-pedagogického poradenstva [REDAKOVANÉ] na základe ktorého toto odporučilo vzdelávať Vás podľa vzdelávacieho programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím, následným zaradením do systému špeciálneho vzdelávania a vzdelávaním v rozpore so zákonom podľa vzdelávacieho programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím a vzdelávaním v etnicky homogénnych špeciálnych triedach, situovaných oddelene od žiakov/-čok z majority, mimo hlavnej budovy školy v Základnej škole s materskou školou [REDAKOVANÉ] ako aj neprijatím účinných preventívnych opatrení na Vašu ochranu pred diskrimináciou a opatrení na odstránenie Vašej diskriminácie v Základnej škole s materskou školou [REDAKOVANÉ] zo strany Slovenskej republiky, bolo porušené Vaše právo na vzdelanie bez diskriminácie na základe Vašej rómskej etnickej príslušnosti, čím bola znížená Vaša ľudská dôstojnosť, spoločenská vážnosť a Vaše spoločenské uplatnenie. Takýto zásah do Vašich práv bol protiprávny a touto cestou sa Vám zaň hlboko ospravedlňujeme.“

IV. Žalovaní v 1, 2. a 3. rade **sú povinní** spoločne a nerozdielne zaplatiť každému zo žalobcov v 1. až 3. rade z titulu náhrady nemajetkovej ujmy sumu vo výške po 5.000,- eur a to do 15 dní od právoplatnosti tohto rozsudku.

V. Žalovaní v 1., 2. a 3. rade **sú povinní** spoločne a nerozdielne zaplatiť žalobcom v 1. až

3. rade trovy celého konania v rozsahu 100 %, o výške ktorých bude rozhodnuté súdom prvej inštancie samostatným uznesením po právoplatnosti tohto rozsudku.

O d ô v o d n e n i e

1. Okresný súd Prešov (ďalej len „súd prvej inštancie“) napadnutým rozsudkom rozhodol tak, že:

„I. Súd určuje, že žalovaný v 1./ rade porušil zásadu rovnakého zaobchádzania vo vzťahu k žalobcom v 1./ - 3./ rade a dopustil sa diskriminácie vo vzdelávaní žalobcov v 1./ - 3./ rade z dôvodu ich rómskej etnickej príslušnosti, a to nedostatočnou psychologickou diagnostikou a následnou rediagnostikou žalobcov v 1./ - 3./ rade, ktorým odporučil vzdelávanie podľa vzdelávacieho programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím.

II. Súd určuje, že žalovaná v 2./ rade porušila zásadu rovnakého zaobchádzania vo vzťahu k žalobcom v 1./ - 3./ rade a dopustila sa diskriminácie vo vzdelávaní žalobcov v 1./ - 3./ rade z dôvodu ich rómskej etnickej príslušnosti tým, že ich zaradila do systému špeciálneho vzdelávania a vzdelávala ich v rozpore so zákonom podľa vzdelávacieho programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím a vzdelávaním v etnicky homogénnych špeciálnych triedach, situovaných oddelene od žiakov/-čok z majority, mimo hlavnej budovy školy.

III. Žalovaný v 1./ rade je povinný do troch dní od nadobudnutia právoplatnosti rozsudku zaslať doporučené každému zo žalobcov v 1./ - 3./ rade na adresu ich trvalého pobytu list obsahujúci ospravedlnenie nasledujúceho znenia:

„Vážený [REDAKOVANÉ] / Vážený [REDAKOVANÉ] / Vážená [REDAKOVANÉ]
nedostatočnou psychologickou diagnostikou a následnou rediagnostikou Súkromného centra špeciálno-pedagogického poradenstva [REDAKOVANÉ] na základe ktorého toto odporučilo vzdelávať Vás podľa vzdelávacieho programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím, bolo porušené Vaše právo na vzdelanie bez diskriminácie na základe Vašej rómskej etnickej príslušnosti, čím bola znížená Vaša ľudská dôstojnosť, spoločenská

vážnosť a Vaše spoločenské uplatnenie. Takýto zásah do Vašich práv bol protiprávny a touto cestou sa Vám zaň hlboko ospravedľujeme.“

IV. Žalovaná v 2./ rade je povinná do troch dní od nadobudnutia právoplatnosti rozsudku zaslať doporučené každému zo žalobcov v 1./ - 3./ rade na adresu ich trvalého pobytu list obsahujúci ospravedlnenie nasledujúceho znenia:

„Vážení [redacted] / Vážení [redacted] / Vážení [redacted] vašim zaradením do systému špeciálneho vzdelávania a vzdelávaním v rozpore so zákonom podľa vzdelávacieho programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím a vzdelávaním v etnicky homogénnych špeciálnych triedach, situovaných oddelene od žiakov/-čok z majority, mimo hlavnej budovy školy v Základnej škole s materskou školou [redacted] bolo porušené Vaše právo na vzdelanie bez diskriminácie na základe Vašej rómskej etnickej príslušnosti, čím bola znížená Vaša ľudská dôstojnosť, spoločenská vážnosť a Vaše spoločenské uplatnenie. Takýto zásah do Vašich práv bol protiprávny a touto cestou sa Vám zaň hlboko ospravedľujeme.“

V. Žalovaný v 1./ rade je povinný zaplatiť každému zo žalobcov v 1./ - 3./ rade z titulu náhrady nemajetkovej ujmy sumu vo výške po 2.500,- eur, a to do troch dní od právoplatnosti tohto rozsudku.

VI. Žalovaný v 2./ rade je povinný zaplatiť každému zo žalobcov v 1./ - 3./ rade z titulu náhrady nemajetkovej ujmy sumu vo výške po 2.500,- eur, a to do troch dní od právoplatnosti tohto rozsudku.

VII. V prevyšujúcej časti žalobu zamieta.

VIII. Žalovaní v 1./ a 2./ rade sú povinní spoločne a nerozdielne zaplatiť žalobcom v 1./ - 3./ rade trovy konania v rozsahu 100% o ktorých výške bude rozhodnuté samostatným uznesením po právoplatnosti tohto rozsudku.

IX. Žalovanej v 3. rade nárok na náhradu trov konania nepriznáva a žalobcovia nemajú voči žalovanej v 3. rade nárok na náhradu trov konania.“

2. Súd prvej inštancie svoje rozhodnutie okrem iného odôvodnil tým, že žalobou zo dňa 18.01.2016, doručenou súdu dňa 20.01.2016, sa žalobcovia v 1. - 3. rade domáhali, aby súd určil, že každý zo žalovaných v 1. - 3. rade porušil vo vzťahu k žalobcom v 1. - 3. rade zásadu

rovnakého zaobchádzania a dopustil sa tak diskriminácie v ich vzdelávaní, žalobcovia v 1. - 3. rade žiadali žalovaným v 1. - 3. rade uložiť povinnosť spoločne a nerozdielne zaslať každému zo žalobcov v 1. - 3. rade ospravedlňujúci list znenia v žalobe špecifikovaného. Tiež sa domáhali, aby boli žalovaní v 1. - 3. rade spoločne a nerozdielne každému zo žalobcov v 1. - 3. rade nahradiť z titulu nemajetkovej ujmy sumu vo výške 5.000,- eur a nahradiť im spoločne a nerozdielne trovy konania.

Žalobu odôvodnili tým, že žalobca v 1. rade bol a žalobca v 2. rade a žalobkyňa v 3. rade sú žiakmi a žiačkou žalovanej v 2. rade. Žalobca v 2. rade v súčasnosti navštevuje deviaty ročník, žalobkyňa v 3. rade je žiačkou ôsmeho ročníka a žalobca v 1. rade povinnú školskú dochádzku ukončil v júni 2014. Žalobca v 1. rade bol a žalobca v 2. rade a žalobkyňa v 3. rade sú zaradení do špeciálnych tried pre žiakov/-čky s mentálnym postihnutím a sú vzdelávaní podľa vzdelávacieho programu pre žiakov s ľahkým mentálnym postihnutím. Žalobcovia v 1. - 3. rade sú rómskej etnickej príslušnosti. Žalovaný v 1. rade je zariadením špeciálnopedagogického poradenstva, ktoré patrí medzi základné zložky systému výchovného poradenstva a prevencie. Je neziskovou organizáciou, ktorej hlavnou činnosťou je ostatné vzdelávanie. Dlhodobo spolupracuje so žalovanou v 2. rade pri psychologickej diagnostike a rediagnostike žiakov/-čok s mentálnym postihnutím, poskytuje jej metodickú pomoc a usmernenie pri integrácii žiakov so špecifickými výchovno-vzdelávacími potrebami. Žalovaný v 1. rade vykonával aj vstupnú diagnostiku žalobcu v 1. rade a ostatnú rediagnostiku u žalobcu v 2. rade a žalobkyne v 3. rade na žiadosť žalovanej v 2. rade. Žalovaná v 2. rade je výchovno-vzdelávacou inštitúciou zaradenou do siete škôl a školských zariadení, zriadenou obcou [REDAKOVANÉ]. V aktuálnom školskom roku 2015/2016 vzdeláva 214 žiakov/-čok, z nich až 133 žiakov/-čok s mentálnym postihnutím. Pri psychologickej diagnostike a rediagnostike žiakov/-čok s mentálnym postihnutím dlhodobo spolupracuje so žalovanou v 1. rade. Žalovaná v 2. rade vzdeláva 144 žiakov/-čok rómskej etnickej príslušnosti (t.j. 67,29 % z celkového počtu). Len 15 z nich je vzdelávaných v bežných triedach podľa riadneho vzdelávacieho programu, ďalších 16 rómskych žiakov/-čok s ľahkým mentálnym postihnutím je vzdelávaných v bežných triedach na základe individuálnych vzdelávacích programov a ostatných 113 rómskych žiakov/-čok je vzdelávaných v špeciálnych triedach. Pomer žiakov/-čok s mentálnym postihnutím u žalovanej v 2. rade (62,15 % z celkového počtu žiakov) vysoko prevyšuje celoslovenský priemer (v školskom roku 2012/2013 to bolo 11,73 %). Až 129 žiakov/-čok z počtu 133 žiakov/-čok s mentálnym

postihnutím je rómskeho etnického pôvodu (96,99 %). Mentálny postih bol tak diagnostikovaný až 89,58 % žiakom/-čkám všetkých žiakov/-čok rómskej etnickej príslušnosti (129 z ich celkového počtu 144). V špeciálnych triedach pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím vzdeláva žalovaná v 2. rade 111 žiakov/-čok, medzi nimi aj žalobcu v 2. rade (9.B trieda) a žalobkyňu v 3. rade (8.C trieda). Pred ukončením povinnej školskej dochádzky bol v špeciálnej triede vzdelávaný aj žalobca v 1. rade. Žalovaná v 2. rade má pre špeciálne triedy a triedu nultého ročníka (ktorú navštevujú tiež výlučne deti rómskej etnickej príslušnosti) dve samostatné školské budovy mimo hlavnej budovy školy, aj priamo v lokalite obývanej výlučne osobami rómskej etnickej príslušnosti - v jednej má 6 tried a počítačovú učebňu a v druhej sú 4 triedy (viď Správa o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach školy za školský rok 2014/2015 zo dňa 10.09.2015, str. 23). Vyučovanie v špeciálnych triedach prebieha dvojsmenne. V hlavnej školskej budove sú výlučne bežné triedy. Žalovaná v 3. rade, ako členský štát Európskej únie a Rady Európy, je viazaná o.i. aj pozitívnou povinnosťou prijímať opatrenia vedúce k predchádzaniu všetkým formám diskriminácie a v prípade existencie diskriminácie je povinná prijať opatrenia vedúce k jej odstráneniu. Žalovaná v 3. rade priznala nedostatky v špeciálnom školstve a ich diskriminačný dopad na rómskych žiakov/-čky už v roku 2001, v dokumente s názvom MILÉNIUM Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 - 20 rokov . Dokument pomenoval základné východiská a princípy zmien vo výchove a vzdelávaní, okrem iného v bode 3. Cieľový stav výchovy a vzdelávania vytýčil ako hlavný cieľ aj *„znižit' počet detí v špeciálnych školách, sprísnit' diagnostikovanie detí so špeciálnymi potrebami, účinnejšie využívať možnosti integrácie detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami so zdravou populáciou“*. V dokumente s názvom Národný akčný plán Slovenskej republiky k Dekáde začleňovania rómskej populácie 2005 - 2015 z roku 2005 si žalovaná v 3. rade stanovila aj zámer *„znižit' percento rómskych detí navštevujúcich špeciálne základné školy a špeciálne výchovné zariadenia“*. Cieľom, ktorý zodpovedá tomuto zámeru, je eliminácia nesprávneho diagnostikovania rómskych detí a zníženie počtu rómskych detí zaradených v špeciálnych základných školách a špeciálnych výchovných zariadeniach o 15 % Ako vyplýva z odsekov 236 a 237 Správy o stave školstva na Slovensku a o systémových krokoch na podporu jeho ďalšieho rozvoja, z dielne Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR zo septembra 2013 (ďalej len „Správa“), *„problémom sa javí zaradovanie žiakov bez špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb do špeciálnych škôl. Ide*

najmä o žiakov pochádzajúcich so sociálne znevýhodneného prostredia. Nášmu vzdelávaciemu systému je vyčítané, že až príliš veľa detí a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia (spravidla rómskych detí a žiakov, lebo tieto deti a žiaci tvoria rozhodujúci podiel z detí a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia) je vzdelávaných v špeciálnych školách alebo špeciálnych triedach. Jednou z príčin umiestňovania detí bez mentálneho postihnutia do špeciálnych tried alebo špeciálnych škôl je pravdepodobne nedostatočná diagnostika už pri zápise, nedostatočné ovládanie štátneho jazyka zo strany detí, ale aj nepoužívanie rómskeho jazyka pri testovaní alebo iných odborných činnostiach v rámci diagnostiky. Taktiež je potrebné konštatovať, že sa nedostatočne využíva možnosť nápravy uvedeného stavu vykonávaním rediagnostiky a ak sa aj vykoná, tak sa robí tým istým subjektom, ktorý vykonal pôvodnú diagnostiku.“ V záujme riešenia načrtnutých problémov je podľa Správy potrebné zamerať sa na riešenie úloh, medzi ktorými je okrem iných aj „*eliminovať umiestňovanie žiakov bez mentálneho postihnutia do špeciálnej základnej školy zjednotením postupov pri diagnostických vyšetreniach vykonávaných školskými zariadeniami výchovného poradenstva s prevencie*“ (viď odsek 239 písm. o) Správy). Nadmerný podiel rómskych žiakov/-čok v slovenskom špeciálnom školstve je dlhodobo predmetom kritiky žalovanej v 3. rade zo strany mnohých medzinárodných inštitúcií na ochranu ľudských práv, ako sú Výbory OSN, ktoré monitorujú dodržiavanie a implementáciu medzinárodných zmlúv o ľudských právach, ktoré žalovaná v 3. rade ratifikovala. Výbor OSN pre odstránenie rasovej diskriminácie vo svojich aktuálnych záverečných zisteniach z roku 2013 vo vzťahu k žalovanej v 3. rade opakovane vyjadril znepokojenie nad skutočnosťou, že rómski žiaci/-čky sú dramatickým spôsobom nadmerne zastúpení v špeciálnych školách. Na nadmerné zastúpenie rómskych žiakov/-čky v špeciálnom školstve na Slovensku poukázal v roku 2015 vo svojich záverečných zisteniach aj Výbor OSN proti mučeniu (CAT) a vo svojej monitorovacej správe aj komisár Rady Európy pre ľudské práva. Z dôvodu pretrvávajúcej segregácie rómskych detí v špeciálnych školách a v samostatných triedach a školách začala Európska komisia proti žalovanej v 3. rade v apríli 2015 konanie v zmysle článku 258 Zmluvy o fungovaní Európskej únie za porušovanie práva EÚ v oblasti ochrany pred diskrimináciou.

Žalobca v 1. rade navštevoval špeciálnu triedu u žalovanej v 2. rade počas celého trvania jeho primárneho vzdelávania až do ukončenia povinnej školskej dochádzky v júni 2014. Odporúčanie vzdelávať žalobcu v 1. rade v špeciálnej triede pre žiakov s mentálnym postihnutím, podľa vzdelávacieho programu ISCED 1 - primárne vzdelávanie pre žiakov s

ľahkým stupňom mentálneho postihnutia, vyplynulo aj zo záverov psychologického vyšetrenia žalovaným v 1. rade zo dňa 24.04.2013. Zo správy vyplýva, že „*psychologické vyšetrenie poukazuje na aktuálnu úroveň intelektových schopností na hranici pásma ľahkého mentálneho postihnutia - ľahký stupeň, v prospech verbálnej zložky intelektu, s oslabeným psychomotorickým tempom*“. Zo správy nie je možné zistiť, aké psychodiagnostické metodiky, testové materiály a ktoré konkrétne subtesty žalovaný v 1. rade pri psychologickom vyšetrení žalobcu v 1. rade použil. Je však zrejmé, že postup pri diagnostikovaní mentálneho postihnutia vychádzal z jednorazového vyšetrenia a pravdepodobne výlučne z výsledku inteligenčného testu. Na žiadosť matky bol žalobca v 1. rade v decembri 2014 vyšetrený Súkromným centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v [REDAKOVANÉ]. Zo záverov vyplýva, že „*aktuálne psychologické vyšetrenie poukazuje na nerovnomernosť výkonov v intelektovom vývine - úroveň intelektových schopností sa pohybovala v pásme podpriemeru v neverbálnej zložke a verbálna zložka inteligencie bola slabšia, na hranici pásma ľahkého mentálneho postihnutia*“. Psychologička odporúčala uvažovať o ukončení školskej dochádzky v podmienkach bežnej základnej školy (napríklad umožniť žiakovi navštevovať 9. ročník ZŠ).

Žalobca v 2. rade bol po absolvovaní nultého ročníka u žalovanej v 2. rade zaradený do prvého ročníka bežnej triedy. V druhom ročníku sa vzdelával v bežnej triede podľa individuálneho študijného plánu. Následne, od tretieho ročníka bol žalobca v 2. rade zaradený do špeciálnej triedy a vzdelávaný podľa variantu A. Špeciálnu triedu navštevuje doposiaľ. Žalobca v 2. rade ani jeho zákonní zástupcovia nedisponujú správou z ostatného psychologického vyšetrenia realizovaného žalovaným v 1. rade v rámci rediagnostiky, ktorú na základe žiadosti žalovanej v 2. rade s ich súhlasom naposledy absolvoval na jar v roku 2014. Keďže však zo strany žalovanej v 2. rade neboli po vyšetrení prijaté žiadne opatrenia vo vzťahu k zmene formy a metód vzdelávania žalobcu v 2. rade, je zrejmé, že psychologické vyšetrenie potvrdilo závery predošlých psychologických vyšetrení o jeho ľahkom mentálnom postihnutí. Na žiadosť matky bol žalovaný v 2. rade vo februári 2015 psychologicky vyšetrený v Detskom centre Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave (ďalej ako „DC VÚDPaP“). Zo správy z vyšetrenia je možné zistiť, aké metódy boli pri psychologickom vyšetrení použité a aké výsledky v jednotlivých sledovaných zložkách - škálach žalobca v 2. rade dosiahol. Rovnako je zrejmé, že psychologička brala ohľad aj na vplyv jazykového prostredia (keďže materinský jazyk žalobcu v 2. rade nie je

testovacím jazykom), jeho vývin v sociálne znevýhodnenom prostredí a vzdelávanie žalobcu v 2. rade s redukovanými obsahmi (iné skúsenosti a poznatky, než akými disponujú majoritné deti, ktorých výkony sú podkladom pre normy). Psychologička tiež konštatovala, že výkony žalobcu v 2. rade sú teda aj odrazom znevýhodňujúcich okolností a viaceré nie sú preto validným ukazovateľom prirodzených schopností. Celkový výkon žalobcu v 2. rade v inteligenčných testoch zodpovedá norme (hlboký podpriemer/hraničné pásmo) - výkon vo verbálnej aj neverbálnej škále je na rovnakej úrovni, v rámci jednotlivých škál sú výrazné diskrepancie, v neverbálnej extrémne (siahajú od výkonu pod úrovňou normy po výkon na úrovni populačného priemeru). V záveroch z vyšetrenia psychologička konštatovala, že „z výsledkov vyplýva, že žiak nemá byť vzdelávaný podľa vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím“.

Žalobkyňa v 3. rade u žalovanej v 2. rade absolvovala nultý ročník, následne bola od prvého ročníka zaradená do špeciálnej triedy, ktorú navštevuje doposiaľ. Posledná rediagnostika žalobkyne v 3. rade bola na základe žiadosti žalovanej v 2. rade a so súhlasom jej zákonnej zástupkyne uskutočnená žalovaným v 1. rade dňa 28.03.2014. Podľa záverov vyšetrenia „*úroveň rozumových schopností sa t. č. nachádza „v pásme ľahkého mentálneho postihnutia, s nerovnomerným rozložením čiastkových výkonov, v prospech verbálnej zložky intelektu*“. Vzhľadom k zistenej úrovni intelektových schopností žalovaný v 1. rade odporučil žalobkyňu v 3. rade aj naďalej vzdelávať v špeciálnej triede ZŠ, podľa vzdelávacieho programu ISCED1 - primárne vzdelávanie pre žiakov s mentálnym postihnutím. Rovnako ako u žalobcu v 1. rade, ani z tejto správy žalovaného v 1. rade nie je možné zistiť, aké psychodiagnostické metodiky, testové materiály a ktoré konkrétne subtesty pri psychologickom vyšetrení žalobkyne v 3. rade použil. Rovnako je však zrejmé, že aj u žalobkyne v 3. rade prebehla rediagnostika žalovaným v 1. rade jednorazovým vyšetrením a pravdepodobne výlučne na základe inteligenčného testu.

Na žiadosť matky bola žalobkyňa v 3. rade vo februári 2015 psychologicky vyšetrená v DC VÚDPaP. Rovnako, aj táto správa DC VÚDPaP obsahuje informácie o tom, aké metódy boli pri psychologickom vyšetrení žalobkyne v 3. rade použité a aké výsledky v jednotlivých sledovaných zložkách - škálach žalobkyňa v 3. rade dosiahla. Rovnako je zrejmé, že psychologička aj v tomto prípade pri hodnotení výsledkov psychologického vyšetrenia brala ohľad na vplyv jazykového prostredia žalobkyne v 3. rade, keďže jej materinský jazyk nebol testovacím jazykom, ako aj jej vývin v sociálne znevýhodnenom prostredí. Psychologička

konštatovala, že deficitné výkony žalobkyne v 3. rade v dvoch subtestoch (obsahovali úlohy, ktoré si vyžadovali konkrétne poznatky a skúsenosti) je vo veľkej miere ovplyvnený redukovaným obsahom vzdelávania a pravdepodobne obmedzeným prístupom k veciam, bežným pre majoritné deti, ktorých výkony sú podkladom pre normy - preto ich nemožno pokladať za validnú mieru intelektového vývinu. Celkový výkon žalobkyne v 3. rade v inteligentných testoch v čase vyšetrenia zodpovedá norme (výsledok je v pásme hlbokého podpriemeru/hraničné pásmo), pričom výkony v jednotlivých typoch úloh sú extrémne nerovnomerne rozložené a siahajú od zjavne deficitných po primerané, a to rovnako vo verbálnej aj v neverbálnej škále. Na základe analýzy výkonov žalobkyne v 3. rade psychologička konštatovala, že prirodzené intelektové schopnosti dieťaťa sú na lepšej úrovni ako aktuálny výsledok (úsudok na veku primeranej úrovni). V záveroch z vyšetrenia psychologička jednoznačne uviedla, že *„z výsledkov vyplýva, že žiačka nemá byť vzdelávaná podľa výchovno-vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím“*.

Podľa žalobcov diagnostické testy, ktoré sa na Slovensku najčastejšie používajú, nie sú metodologicky vhodné pre diagnostiku či následnú rediagnostiku rómskych detí. Sú koncipované v slovenskom jazyku, štandardizované pre Slovákov/Slovenky, predpokladajú určité množstvo znalostí a zručností asociovaných s predpokladaným inteligentným správaním, ako aj s jazykovou vybavenosťou prináležiacou členovi/členke strednej sociálnej vrstvy. Nakoľko Rómovia/Rómky neboli zapojení do štandardizácie testov, použitie týchto testov v ich prípade je metodologicky nesprávne. Najčastejšie používané testy majú minimálnu využiteľnosť pre rozlišovanie medzi mentálnym postihnutím (fyziologického pôvodu) a vývojovým oneskorením prameniaticim zo sociálneho prostredia, keďže neberú do úvahy vývojový potenciál dieťaťa. Nezanedbateľným kľúčovým faktorom, ktorý vedie k nesprávnemu diagnostikovaniu mentálneho postihnutia u rómskych detí je nedostatočná znalosť slovenského jazyka v čase zápisu do základnej školy, v ktorom testovanie prebieha. Ďalším nedostatkom pri psychologickej diagnostike je vysoký stupeň subjektivity psychológa/gičky pri vyhodnocovaní testov a tiež spätná nepreskúmateľnosť záverov testovania.

Žalobcovia majú za to, že ich nedostatočná psychologická diagnostika a rediagnostika zo strany žalovaného v 1. rade, ich zaradenie do systému špeciálneho vzdelávania, ako aj ich vzdelávanie u žalovanej v 2. rade podľa vzdelávacieho programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím, navyše v etnicky homogénnych triedach umiestnených mimo hlavnej

budovy, aj priamo v lokalite obývanej výlučne osobami rómskej etnickej príslušnosti, boli v rozpore s medzinárodnými právnymi predpismi na ochranu ľudských práv, právom EÚ, slovenskou antidiskriminačnou legislatívou a judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva, a toto konanie ako aj dlhodobá nečinnosť žalovanej v 3. rade, predstavuje porušenie ich práva na vzdelanie a tiež porušenie zásady rovnakého zaobchádzania vo vzdelávaní a zakladá ich diskrimináciu na základe ich rasy a etnickej príslušnosti. Podľa judikatúry EŠLP (napr. rozsudok Veľkého senátu EŠLP vo veci *Oršuš a ostatní proti Chorvátsku* z 16.03.2010, sťažnosť č. 15766/03, odseky 147 - 148, rozhodnutie Veľkého senátu EŠLP vo veci *D.H. a ostatní proti Českej republike* z 13.11.2007, sťažnosť č. 57325/00) sa Rómovia/-ky v dôsledku svojej pohnutej histórie, nestálosti a večnému vykoreneniu stali znevýhodnenou a zraniteľnou menšinou, ktorá vyžaduje špeciálnu ochranu - ich zraniteľné postavenie vyžaduje špeciálnu pozornosť voči ich potrebám a ich odlišnostiam, a to aj pri prijímaní rozhodnutí v konkrétnych prípadoch. Táto ochrana sa vzťahuje i na oblasť vzdelania. Žalobcovia majú za to, že diagnostické testovanie žalovaného v 1. rade bolo neobjektívne a nezohľadňovalo ich odlišnosti a špecifické charakteristiky, ktoré v porovnaní s deťmi z majority mali a majú (porovnaj s rozhodnutím Veľkého senátu EŠLP vo veci *D.H. a ostatní proti Českej republike* z 13.11.2007, sťažnosť č. 57325/00, ods. 201). Žalovaný v 1. rade, podľa názoru žalobcov, pri ich diagnostike, resp. rediagnostike, kládol veľký dôraz na štandardizované testy, ktoré boli vytvorené pre iné skupiny ľudí a pri psychologickom testovaní boli použité izolovane, bez ohľadu na sociálny a etnický pôvod žalobcov a ich nedostatočnú znalosť testovacieho jazyka. Takýmto nedostatočným testovaním zo strany žalovaného v 1. rade bolo žalobcom v rozpore so zákonom diagnostikované ľahké mentálne postihnutie. Na základe záverov tohto testovania bolo žalobcom zo strany žalovaného v 1. rade odporúčané vzdelávanie podľa vzdelávacieho programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím. Žalobcovia majú za to, že konanie, ktorým žalovaná v 2. rade porušila zásadu rovnakého zaobchádzania, spočíva najmä v ich zaradení do systému špeciálneho vzdelávania a ich dlhodobým vzdelávaním podľa vzdelávacieho programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím aj napriek skutočnosti, že žiaden mentálny postih nemajú a nikdy nemali. Žalovaná v 2. rade zaradila a aktuálne vzdeláva v špeciálnych triedach podľa programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím okrem žalobcov aj ďalších 109 žiakov/-čok rómskej etnickej príslušnosti, čo je z celkového počtu 144 rómskych žiakov/-čok u žalovanej v 2. rade až 77 % a z celkového počtu 214 žiakov/-čok školy viac ako polovica (51,87 %). Takýto pomer je

podľa názoru žalobcov neprimeraný a zakladá dôvodné podozrenie na nezákonné zaradenie a vzdelávanie v špeciálnych triedach podľa programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím aj u ďalších žiakov/-čok. Žalobcovia majú ďalej za to, že žalovaná v 2. rade ich vzdelávaním v etnicky homogénnych špeciálnych triedach, situovaných oddelene od žiakov/-čok z majority, mimo hlavnej budovy školy, aj priamo v lokalite obývanej výlučne osobami rómskej etnickej príslušnosti, v rozpore so zákonom segreguje (v prípade žalobcu v 2. rade a žalobkyne v 3. rade) a segregovala (v prípade žalobcu v 1. rade). Žalovaná v 2. rade nielen symbolicky, ale aj organizačne, priestorovo a fyzicky vylúčila špeciálne triedy, ktoré navštevujú výlučne žiaci/-čky rómskej etnickej príslušnosti, od ostatných žiakov/-čok z majority. Žalobcovia majú za to, že žalovaná v 2. rade im tak v rozpore so zákonom poskytovala a poskytuje (v prípade žalobcu v 2. rade a žalobkyne v 3. rade) výchovu a vzdelávanie za objektívne nižších kvalitatívnych podmienok vplývajúcich na nedostatočný všestranný rozvoj osobnosti žalobcov, ako aj nedostatočnú socializáciu a integráciu do spoločnosti. Žalovaná v 3. rade podľa žalobcov porušila zásadu rovnakého zaobchádzania svojou nečinnosťou, keď dlhodobo ignoruje skutočnosť, že rómske deti - a teda aj žalobcovia - sú v rozpore so zákonom v nadmernom počte vzdelávané podľa vzdelávacích programov pre žiakov/-čky s mentálnym postihnutím, pričom mentálny postih nemajú a bol im len neprávne diagnostikovaný. Aj napriek skutočnosti, že tento protiprávny stav je žalovanej v 3. rade dlhodobo známy, doposiaľ neprijala žiadne účinné opatrenia na odstránenie diskriminácie rómskych detí, vzdelávaných v systéme špeciálneho vzdelávania, ktorým bol mentálny postih len nesprávne diagnostikovaný, medzi nimi aj žalobcov. Keďže dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania spočíva o. i. aj v predchádzaní, zakázaní a odstraňovaní všetkých praktík rasovej diskriminácie, žalovaná v 3. rade ako členský štát Európskej únie a Rady Európy je viazaná aj pozitívnou povinnosťou prijímať opatrenia vedúce k predchádzaniu všetkým formám diskriminácie a v prípade existencie diskriminácie je povinná prijať opatrenia vedúce k jej odstráneniu, k čomu však v tomto prípade nedošlo. Žalovaná v 3. rade proti nezákonnému stavu u žalovanej v 2. rade doposiaľ nezakročila, nekonala a neprijala žiadne účinné opatrenia na odstránenie tohto stavu, čo malo dopad aj na žalobcov. Žalovaná v 3. rade sa v zmysle vyššie citovaných medzinárodných zmlúv o ľudských právach zaviazala zabezpečiť každému dieťaťu vzdelanie, ktoré bude smerovať k plnému rozvoju jeho osobnosti. Zaviazala sa zabezpečiť každému dieťaťu také vzdelanie, ktoré ho pripraví na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti, v duchu porozumenia, tolerancie, rovnosti a

priateľstva medzi všetkými ľuďmi. Vzdelávanie je v tomto ponímaní komplexným procesom nadobúdania širokého množstva vedomostí, zručností a skúseností, ktoré umožňujú dieťaťu rozvíjať sa individuálne, aj v kolektíve, a žiť plnohodnotný život v spoločnosti. Bezdôvodné niekoľko rokov trvajúce vzdelávanie žalobcov v špeciálnych triedach, podľa vzdelávacieho programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím, bez toho, aby žalobcovia ľahký mentálny postih mali, navyše v etnicky homogénnych špeciálnych triedach v škole, mimo hlavnej budovy školy, aj priamo v lokalite obývanej výlučne osobami rómskej etnickej príslušnosti, tento cieľ zo svojej podstaty nemôže progresívne naplňať.

Učebné osnovy žiakov/-čok s mentálnym postihnutím sú nižšej úrovne ako učebné osnovy v hlavnom vzdelávacom prúde, v dôsledku čoho žalobcom nezákonne vzdelávaných podľa programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím, nebolo (v prípade žalobcu v 1. rade) a nie je (v prípade žalobcu v 2. rade a žalobkyne v 3. rade) poskytované vzdelanie v rovnakom rozsahu, ako žiakom/-čkam vzdelávaným podľa vzdelávacích programov bežných škôl a tried. Vzdelanie, ktoré žalobcovia dostávajú (v prípade žalobcu v 2. rade a žalobkyne v 3. rade), resp. dostali, porušilo ich právo na kvalitné vzdelanie, významne ohrozilo ich ďalší osobný rozvoj a neumožnilo dostatočne rozvíjať ich schopnosti a zručnosti. Namiesto toho, aby im pomohlo integrovať sa a rozvíjať zručnosti, ktoré by im uľahčili život v majoritnej spoločnosti, vzdelanie, ktoré dostali ešte viac zhoršilo ich nevýhodné postavenie v spoločnosti (napr. rozhodnutie Komory ESLP vo veci Horváth a Kiss proti Maďarsku z 29.01.2013, sťažnosť č. 11146/11, rozhodnutie Veľkého senátu ESLP vo veci D.H. a ostatní proti Českej republike z 13.11.2007, sťažnosť č. 57325/00, ods. 207). Výrazné rozdiely medzi štandardnými a špeciálnymi učebnými osnovami značne limitujú možnosti preradenia žalobcu v 2. rade a žalobkyne v 3. rade zo systému špeciálneho vzdelávania do štandardného systému vzdelávania - zo špeciálnych tried do štandardných, a to aj s ohľadom na skutočnosť, že žalobca v 2. rade navštevuje posledný 9. ročník a žalobkyňa v 3. rade predposledný 8. ročník základného vzdelania. S ohľadom na stupeň diagnostikovaného ľahkého mentálneho postihnutia a vzdelávania žalobcov podľa vzdelávacieho programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím, sú im po absolvovaní špeciálneho základného vzdelania dostupné len dve možnosti pre pokračovanie v štúdiu, a to štúdiom v odbornom učilišti a v praktickej škole, bez akejkoľvek ďalšej možnosti prístupu k štandardnému stredoškolskému vzdelaniu. Odborné učilištia pripravujú žiakov/-čky s mentálnym postihnutím, ktorí ukončili deviaty ročník alebo povinnú školskú dochádzku, na výkon príslušného povolania, pri ktorom sa od

nich po ukončení štúdia očakáva samostatný výkon usmerňovaný inými osobami (tzv. pomocné práce). Praktické školy sú určené pre žiakov/-čky s mentálnym postihnutím, ktorí neboli prijatí do odborného učilišťa alebo nezvládli jeho vzdelávací obsah. Príprava v praktických školách je zameraná na to, aby absolventom/-kám umožnila vykonávanie jednoduchých úloh pod dozorom, napr. v chránenom pracovisku. Je pritom nesporné, že po ukončení takéhoto špeciálneho stredoškolského vzdelania sú pracovné príležitosti absolventov/-tiiek značne obmedzené až neprístupné. To malo nesporný dopad aj na skutočnosť, že žalobca v 1. rade po skončení povinnej 10-ročnej školskej dochádzky, ktorú celú absolvoval v špeciálnej triede u žalovanej v 2. rade, vo svojom ďalšom vzdelávaní na špeciálnej strednej škole ani nepokračoval. Mal záujem vyučiť sa za automechanika na strednej odbornej škole v Sabinove, no vzhľadom na skutočnosť, že ukončil základné vzdelávanie podľa vzdelávacieho programu pre žiakov/-čky s mentálnym postihnutím, bolo mu zo strany školy oznámené, že nemá splnené podmienky pre prijatie na takýto typ stredoškolského vzdelania. Od skončenia povinnej školskej dochádzky je tak evidovaný v evidencii uchádzačov o zamestnanie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Prešove a zatiaľ bezúspešne si hľadá zamestnanie zodpovedajúce ním dosiahnutému stupňu vzdelania. Za jediný účinný prostriedok ochrany pred diskrimináciou tak žalobcovia považujú primerané zadosťučinenie, spočívajúce najmä v ospravedlnení sa žalovaných žalobcom za hlboký zásah do ich ľudských práv a dôstojnosti. Keďže nedodržaním zásady rovnakého zaobchádzania bola značným spôsobom znížená aj ľudská dôstojnosť žalobcov, spoločenská vážnosť a najmä ich spoločenské uplatnenie (ako to už podrobnejšie popísali vyššie), primerané zadosťučinenie vo forme ospravedlnenia nepovažujú za dostačujúce a podaným návrhom na začatie konania sa tak domáhajú aj náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch, a to vo výške po 5000 eur pre každého z nich.

Žalovaná v 2. rade k žalobe uviedla, že vyšetrenie pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v Košiciach je cca 1,5 roka staré a vyšetrenie VÚDPaP Bratislava je 1 rok staré. O týchto vyšetreniach ju rodičia neinformovali a taktiež nemala vedomosť od uvedených inštitúcií, že tieto deti navrhujú preradiť do štandardného vzdelávania na základe ich vlastných diagnostických vyšetrení. Zo všetkých okolností žalobného návrhu vyplýva, že žaloba sa pripravovala dlhodobo zámerne na toto súdne pojednávanie. Žalobcovia boli účelovo diagnostikovaní, so školou po celú dobu od kedy vykonali uvedené, sporné diagnostické vyšetrenia nekomunikovali a hlavne JUDr. Durbáková v žalobnom návrhu

nepredložila žiadosť rodičov-žalobcov v 1 až 3 rade, že žiadajú o preradenie zo špeciálnych tried do bežných tried v ktorých sa vykonáva štandardné vzdelávanie, pretože takúto žiadosť ani jeden zo žalobcov školy nikdy nepredložili. Ich úmysel vzdelávať deti žalobcov v bežných triedach sa škola dozvedela až zo žalobného návrhu.

Žalovaná v 3. rade k podanej žalobe uviedla, že nie je so žalobcami v žiadnom občianskoprávnom, príp. inom právnom vzťahu. Zo žaloby taktiež nevyplýva, že by žalobcovia namietali nezákonnosť rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu orgánu verejnej moci. Žalobcovia navyše v žalobe ani nenamietajú nezákonnosť konkrétneho rozhodnutia alebo postupu orgánu verejnej správy, ktoré by založilo diskrimináciu žalobcov. V uvedenom prípade podľa nejde ani o inú právnu vec v zmysle § 7 ods. 3 O.s.p.. V prípade, že by žalobcovia považovali za inú právnu vec neplnenie si záväzkov Slovenskej republiky vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, potom by Slovenská republika musela byť účastníkom každého súdneho sporu týkajúceho sa ochrany pred diskrimináciou. Ďalej uviedla, že žalovaná v 3. rade nie je v danom prípade pasívne legitimovaná, nakoľko nie je so žalobcami v žiadnom právnom vzťahu v zmysle § 3 ods. 1 a § 5 antidiskriminačného zákona. Žalobcovia vo svojej žalobe neuvádzajú, z ktorého právneho vzťahu medzi Slovenskou republikou a žalobcami vyplýva porušenie zásady rovnakého zaobchádzania. Porušenie povinnosti prijať účinné preventívne opatrenia na ochranu pred diskrimináciou a opatrenia na odstránenie diskriminácie žalobcov vzdelávaných podľa vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím u žalovaného v 2. rade, ktoré žalobcovia žalovanej v 3. rade vytýkajú, nevyplýva zo žiadneho právneho vzťahu medzi žalovanou v 3. rade a žalobcami.

Školský zákon ani vyhláška Ministerstva školstva SR o školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie neurčujú náležitosti správy z diagnostického vyšetrenia, preto súčasťou tejto správy nemusia byť použité diagnostické postupy. Žalobcovia nedisponujú žiadnymi správami zo vstupných psychologických vyšetrení, na základe ktorých by bolo možné posúdiť, akým spôsobom bola vykonaná vstupná diagnostika žalobcov, kto ju vykonal, či bola uvedená diagnostika vykonaná v súlade so zákonom a či boli žalobcovia správne alebo nesprávne zaradení do špeciálnej triedy. To isté platí aj o rediagnostike žalobkyne v 2. rade údajne vykonanej žalovaným 1. rade.

Podľa vyjadrenia Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie psychológia v celosvetovom meradle nedisponuje testami špeciálne určenými pre žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia. Sú iba testy, ktoré sú na testovanie tejto skupiny viac

alebo menej vhodné. Žiaden z existujúcich testov nemôže dať odpoveď na otázku, či žiak je alebo nie je ľahko mentálne retardovaný. Dobrý výkon v teste retardáciu vylučuje. Zlý výkon ale možno podať z rôznych dôvodov. Posúdenie, či ide o mentálnu retardáciu, alebo napríklad dôsledok života v znevýhodneného prostredia, nie je otázkou použitého testu, ale otázkou odborného posúdenia psychológom, ktorý musí okrem testového výsledku zväžiť aj ďalšie informácie o dieťati. Psychodiagnostické testy sa používajú približne 100 rokov a ich princípy sa zásadne nezmenili. Žiaden test nie je určený na testovanie mentálnej kapacity žiakov zo SZP. Jediný test zameraný na túto skupinu je RR screening, ktorý vznikol vo VÚDPaP-e v roku 2004 a v obmedzenom náklade bol distribuovaný poradenským zariadeniam. Tento test však nedovoľuje posúdiť mentálnu úroveň dieťaťa - a teda ani potvrdiť jeho prípadnú mentálnu retardáciu. Umožňuje iba vyvrátiť túto diagnózu, ak dieťa (napriek tomu, že zlyháva v škole a iných testoch) podá v RR screeningu dostatočný výkon. Pri štandardizácii testovacích metód mohli byť podľa vyjadrenia VÚDPaP-u rómske deti súčasťou súborov, na ktorých sa robil štandardizačný výskum. Vzhľadom na problémy so zisťovaním etnicity (ide o osobný údaj chránený zákonom č. 122/2013 Z .z.) to však nie je možné doložiť. Rovnako etnická príslušnosť autorov testov sa nezverejňuje. Na príprave testov, ktoré sa štandardizovali na Slovensku, sa podľa vedomostí VÚDPaP-u Rómovia nepodielali, nakoľko nemáme dost' Rómov so psychologickým vzdelaním. Niektoré otázky však autori testov konzultovali Rómami iných vysokoškolských profesií. Podľa vyjadrenia VÚDPaP - u sa výkony dieťaťa menia v čase a sú tiež rôzne v rôznych testoch. Preto môže dôjsť aj k situácii, keď dve poradne prídu k rôznym záverom a oba sú vzhľadom na konkrétne realizované vyšetrenie - správne. Podľa vyjadrenia YÚDPaP-u stanovenie diagnózy ľahkej mentálnej retardácie je obťažné a v detskom veku nikdy nie je dostatočne spoľahlivé. Ak sa dieťa javilo ako ľahko mentálne retardované, môže sa neskôr ukázať, že jeho nedostatočné kognitívne výkony boli zapríčinené inou poruchou alebo životom v sociálne znevýhodnenom prostredí a nedostatočnou stimuláciou. Za účelom spresnenia, prípadne vyvrátenia pôvodnej diagnózy sa preto vykonáva rediagnostika. Preradiť žiaka zo špeciálnej triedy do bežnej triedy základnej školy môže len riaditeľ školy na návrh zákonného zástupcu žiaka alebo z vlastného podnetu, ak je zákonný zástupca dieťaťa nečinný. Riaditeľ školy tak môže urobiť po vyjadrení príslušného zaradenia výchovného poradenstva a prevencie, ak sa počas dochádzky žiaka do špeciálnej triedy základnej školy zmení charakter potrieb žiaka alebo zaradenie žiaka do špeciálnej triedy nezodpovedá charakteru jeho potrieb. To znamená, že ak na základe

redagnostiky žiaka, o ktorú môže požiadať riaditeľ školy alebo zákonný zástupca žiaka, vyjde najavo, že sa zmenil charakter potrieb žiaka tak, že nezodpovedá jeho zaradeniu do špeciálnej triedy, riaditeľ školy v súčinnosti so zákonným zástupcom žiaka preradí žiaka do bežnej triedy. Preradenie žiaka do bežnej triedy je teda v kompetencii riaditeľa školy a zákonného zástupcu žiaka, nie v kompetencii Slovenskej republiky, ktorá opodstatnenosť zaradenia konkrétnych žiakov do špeciálnych tried neskúma. Slovenská republika nie je oprávnená ani povinná zakročiť v prípade, že žiaci sú nesprávne zaradení do špeciálnych tried.

Ďalej uviedla, že žiadny zákon nepredpisuje, ako majú byť v škole rozmiestnené triedy, ani nezakazuje umiestnenie špeciálnych tried do inej budovy. Len samotná skutočnosť, že špeciálne triedy sú situované v inej budove, nezakladá segregáciu v zmysle antidiskriminačného zákona. Uvedené triedy sú určené pre žiakov, ktorí spĺňajú predpoklady pre zaradenie do týchto tried z dôvodu ich zdravotného znevýhodnenia, a to bez ohľadu na ich etnickú príslušnosť. Triedy sú určené tak pre zdravotne znevýhodnených žiakov z majority, ako aj pre zdravotne znevýhodnených rómskych žiakov. Charakter špeciálnych tried, v ktorých sú materiálne, priestorové, personálne podmienky, ako aj organizácia vyučovania iné ako v bežných triedach, ich predurčuje na to, aby boli oddelené od bežných tried. Špeciálne triedy majú rozdielny vyučovací proces (napr. dĺžku a organizáciu vyučovacej hodiny a prestávky), pedagógov, vybavenie, aj priestorové usporiadanie, ako bežné triedy. Je preto predpoklad, že ich začlenením do tej istej budovy, v ktorej sú bežné triedy, by sa vyučovacie procesy prebiehajúce v bežných triedach a v špeciálnych triedach, ako aj žiaci týchto dvoch typov tried, mohli navzájom vyrušovať. Diskrimináciu žiakov špeciálnych tried z dôvodu ich začlenenia do inej budovy nepriamo vyvracia aj fakt, že zákon č. 596/2003 Z. z. priamo umožňuje zriaďovanie priestorovo a stavebne oddelených súčastí základných škôl. Príkladom je elokované pracovisko (ktoré vzniklo podľa § 39c aj z detašovaných tried), ktoré je v zmysle § 19 ods. 7 trvalo zriadený uzatvorený priestor, v ktorom sa uskutočňuje pravidelná výchovno-vzdelávacia činnosť a riadi sa školským vzdelávacím programom školy, ktorej je súčasťou. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej len „ministerstvo“) má informácie o počte žiakov v základnej škole v [REDAKOVANÉ] na základe údajov v Eduzbere. Podľa týchto údajov v školskom roku 2015/2016 ide o 212 žiakov, z toho 130 je v špeciálnych triedach alebo integrovaných z dôvodu špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb. Čo sa týka žiakov "rómskeho etnického pôvodu", ministerstvo takéto údaje nemá. V

štatistických výkazoch sa sleduje národnosť žiakov. Základná škola s MŠ [REDAKOVANÉ] má v sieti škôl a školských zariadení zaradené 2 elokované pracoviská, a to [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ]. O konkrétnych umiestneniach tried jednotlivých základných škôl ministerstvo nemá informácie. Organizácia vyučovania na predmetnej základnej škole nepatrí do kompetencie žalovanej v 3. rade a do uvedenej organizácie nie je žalovaná v 3. rade oprávnená zasahovať. Štátna školská inšpekcia je jediným subjektom oprávneným ukladať opatrenia na odstránenie nedostatkov zistených v činnosti žalovaného v 1. a 2. rade a kontrolovať plnenie uložených opatrení. Opatrenia na odstránenie nedostatkov je v takom prípade povinný prijať žalovaný v 1. a 2. rade, a nie žalovaná v 3. rade. Diskriminácia žalobcov, ktorá mala byť uskutočnená ich protizákonným zaradením do špeciálnej triedy, nebola nikdy preukázaná, preto žalovaná v 3. rade ani nemal dôvod odstraňovať údajný protiprávny stav tvrdený žalobcami. Žalovaná v 3. rade nemala povinnosť skúmať dodržiavanie zákona v činnosti žalovaných v 1. a 2. rade a ukladať im príslušné opatrenia. Oprávnenie kontrolovať dodržiavanie zákonov v oblasti výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach zákon priznáva Štátnej školskej inšpekcii, a nie Slovenskej republike, či MŠVVaŠ SR.

Vykonaným dokazovaním hodnotiac dôkazy jednotlivo i vo vzájomnej súvislosti súd prvej inštancie dospel k záveru, že žaloba je čiastočne dôvodná.

Žalobcovia sa domáhali určenia, že zásada rovnakého zaobchádzania upravená antidiskriminačným zákonom, postupom žalovaného v 1. rade, porušená bola a to z dôvodu ich rómskej etnickej príslušnosti, a to nedostatočnou psychologickou diagnostikou a následnou rediagnostikou žalobcov. Žalovaná v 2. rade porušila zásadu rovnakého zaobchádzania vo vzťahu k žalobcom z dôvodu ich rómskej etnickej príslušnosti tým, že ich zaradila do systému špeciálneho vzdelávania a vzdelávala ich v rozpore so zákonom podľa vzdelávacieho programu pre žiakov s ľahkým mentálnym postihnutím a vzdelávaním v etnicky homogénnych špeciálnych triedach, situovaných oddelene od žiakov z majority, mimo hlavnej budovy školy. Žalovaná v 3. rade neprijala účinné opatrenia na ochranu pred diskrimináciou a opatrenia na odstránenie diskriminácie.

Žalobcovia v konaní poukázali na skutočnosť, že žalovaná v školskom roku 2015/2016 vzdeláva 214 žiakov, z nich až 133 žiakov s mentálnym postihnutím. Pri psychologickú diagnostiku a rediagnostiku žiakov s mentálnym postihnutím dlhodobo spolupracuje so žalovaným v 1. rade. Žalovaná v 2. rade vzdeláva 144 žiakov rómskej

etnickej príslušnosti (t. j. 67,29 % z celkového počtu). Len 15 z nich je vzdelávaných v bežných triedach podľa riadneho vzdelávacieho programu, ďalších 16 rómskych žiakov s ľahkým mentálnym postihnutím je vzdelávaných v bežných triedach na základe individuálnych vzdelávacích programov a ostatných 113 rómskych žiakov je vzdelávaných v špeciálnych triedach. Pomer žiakov s mentálnym postihnutím u žalovanej v 2. rade (62,15 % z celkového počtu žiakov) vysoko prevyšuje celoslovenský priemer (v školskom roku 2012/2013 to bolo 11,73 %). Až 129 žiakov z počtu 133 žiakov s mentálnym postihnutím je rómskeho etnického pôvodu (96,99 %). Mentálny postih bol tak diagnostikovaný až 89,58 % žiakom všetkých žiakov rómskej etnickej príslušnosti (129 z ich celkového počtu 144). V špeciálnych triedach pre žiakov s ľahkým mentálnym postihnutím vzdeláva žalovaná v 2. rade 111 žiakov medzi nimi aj žalobcu v 2. rade (9.B trieda) a žalobkyňu v 3. rade (8.C trieda). Uvedené tvrdenia neboli žalovanými popreté.

Žalobcovia ďalej predložili u žalobcu v 1. rade posudok z vyšetrenia v decembri 2014 Súkromným centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v [REDAKOVANÉ]. Zo záverov vyplýva, že *„aktuálne psychologické vyšetrenie poukazuje na nerovnomernosť výkonov v intelektovom vývine - úroveň intelektových schopností sa pohybovala v pásme podpriemeru v neverbálnej zložke a verbálna zložka inteligencie bola slabšia, na hranici pásma ľahkého mentálneho postihnutia“*. Psychologička odporúčala uvažovať o ukončení školskej dochádzky v podmienkach bežnej základnej školy /napríklad umožniť žiakovi navštevovať 9. ročník ZŠ/. U žalobcu v 2. rade predložili správu z vyšetrenia v Detskom centre Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave, podľa ktorej celkový výkon žalobcu v 2. rade v inteligenčných testoch zodpovedá norme (hlboký podpriemer/hraničné pásmo) - výkon vo verbálnej aj neverbálnej škále je na rovnakej úrovni, v rámci jednotlivých škál sú výrazné diskrepancie, v neverbálnej extrémne (siahajú od výkonu pod úrovňou normy po výkon na úrovni populačného priemeru). V záveroch z vyšetrenia psychologička konštatovala, že *„z výsledkov vyplýva, že žiak nemá byť vzdelávaný podľa vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím“*. U žalobkyne v 3. rade predložili správu z vyšetrenia v Detskom centre Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave, podľa ktorej na základe analýzy výkonov žalobkyne v 3. rade psychologička konštatovala, že prirodzené intelektové schopnosti dieťaťa sú na lepšej úrovni ako aktuálny výsledok (úsudok na veku primeranej úrovni). V záveroch z vyšetrenia psychologička jednoznačne uviedla, že *„z výsledkov vyplýva, že žiačka nemá byť vzdelávaná*

podľa výchovno-vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím“.

V uvedených skutočnostiach oznámených súdu žalobcami súd prvej inštancie videl skutočnosti, z ktorých možno dôvodne usudzovať, že k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania žalovanými v 1. a 2. rade došlo, a to diskriminácie žalobcov z dôvodu ich rómskej etnickej príslušnosti a tým sa prenieslo na žalovaných v 1. a 2. rade dôkazné bremeno, aby preukázali, že zásadu rovnakého zaobchádzania neporušili, nakoľko povinnosť uvedené preukázať vyžaduje od žalovaných v 1. a 2. rade výslovne § 11 ods. 2 antidiskriminačného zákona.

Súd na základe vykonaného dokazovania dospel k záveru, že žalovaný v 1. a 2. rade neunesli dôkazné bremeno. Žalovaný v 1. a 2. rade v konaní dostatočným spôsobom nepreukázali, že z ich strany nedošlo k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania. Žalovaný v 1. rade nepreukázal, že žalobcovia boli riadne diagnostikovaní s tým, že mali byť zaradení do špeciálnych tried. Pochybnosti o diagnostikovaní vzbudzuje jednak výsluch žalobcov, ktorí dá sa povedať zhodne popísali ako samotne testovanie prebiehalo, a ktoré malo trvať 15 minút až hodinu. Za tak krátky čas nemohlo dôjsť k dôkladne diagnostike ak zoberieme do úvahy, že vyšetrenie u žalobcov v 2. a 3. rade svedkyňou [REDAKOVANÉ] prebiehalo v Bratislave dva dni. Nepriamo tomu nasvedčuje aj pomer žiakov s mentálnym postihnutím u žalovanej v 2. rade, ktorý vysoko prevyšuje celoslovenský priemer a pomer žiakov s mentálnym postihnutím, ktorí sú rómskeho etnického pôvodu. Nasvedčujú tomu aj napríklad správy z psychologického vyšetrenia žalobcu v 2. rade, ktoré boli realizované iným subjektom, ako žalovaným v 1. rade, a na základe ktorých bolo odporúčané vzdelávanie v bežnej triede. Napriek tomu však nasledujúce vyšetrenie z roku 2011, už odporúča naďalej vzdelávať špeciálnej triede. Teda nie je zrejmé, na základe akého vyšetrenia bol žalobca v 2. rade zaradený do špeciálnej triedy. Rovnako možno konštatovať u žalobkyne v 3. rade. Žalobca v 1. rade bol zaradený v roku 2005 do špeciálnej triedy, napriek tomu, že bolo odporúčané vzdelávanie podľa štandardných učebných osnov základnej školy. Žalovní taktiež nepreukázali, a akého dôvodu je tak vysoký počet osôb rómskej etnickej príslušnosti vzdelávaných v špeciálnych triedach v porovnaní s celoslovenským priemerom. U žalovanej v 2. rade to bolo viac ako 5 násobok oproti celoslovenskému priemeru. Jedná sa značný nepomer. Taktiež súd poukazuje na výpoveď svedkyne [REDAKOVANÉ] ktorá u žalobcov v 2. a 3. rade vylúčila mentálne postihnutie. Ani jedno z detí nepodalo v teste výkon, ktorý by vybočoval z normy. Takýto výkon vylučuje potom diagnózu - mentálne

postihnutie. Podľa svedkyne teda nemali byť vzdelávané v špeciálnej triede. Znalkyňa, ustanovená súdom v konaní, považovala tieto závery ako validné a primerané, vychádzajúce z relevantných výsledkov. Je teda nelogické, aby žalobcom bolo najprv diagnostikované mentálne postihnutie, ktoré malo byť podľa žalovaného v 1. rade fyziologického pôvodu, tzn. že ide o vrodenú, a neskôr bolo mentálne postihnutie vylúčené. Aj to nepochybne sponchybňuje diagnostikovanie žalobcov.

Súd prvej inštancie obranu žalovanej v 2. rade, že pri zaradovaní do špeciálnej triedy vychádzala z testov žalovaného v 1. rade vyhodnotil ako nedôvodnú. Žalovaná v 2. rade dlhodobo akceptovala stav, že vysoký podiel detí rómskej etnickej príslušnosti sú zaradovaní do špeciálnych tried a neurobila žiadne kroky k náprave, napríklad preverení ich testovania iným subjektom.

Súd prvej inštancie sa stotožnil s tvrdením žalobcov, že títo boli vzdelávaní v etnicky homogénnych špeciálnych triedach. Tieto boli oddelené od žiakov z majority, mimo hlavnej budovy školy. Uvedené nepochybne vyplynulo z obhliadky na mieste samom, pričom budova, v ktorej sa predmetné triedy nachádzajú je na zbúranie a nezodpovedá hygienickým štandardom. Nedostatok finančných prostriedkov žalovanej v 2. rade nemôže byť ospravedlnením a zbavením sa zodpovednosti žalovanej 2. rade.

Vo vzťahu k námietke, že rodičia nežiadali o preradenie zo špeciálnych tried do bežnej triedy súd zhodne so žalobcami má za to, že rodič nemôže svojou voľbou uprieť dieťaťu jeho medzinárodnými dohovormi garantované právo na rovný prístup k vzdelaniu.

S poukazom na vyššie uvedené žalovaný v 1. a 2. rade nepreukázali, aby neporušili zásadu rovnakého zaobchádzania. Súd preto má za to, že nedostatočná psychologická diagnostika a rediagnostika zo strany žalovaného v 1. rade, ich zaradenie do systému špeciálneho vzdelávania, ako aj ich vzdelávanie u žalovanej v 2. rade podľa vzdelávacieho programu pre žiakov s ľahkým mentálnym postihnutím, v etnicky homogénnych špeciálnych triedach, situovaných oddelene od žiakov z majority, mimo hlavnej budovy školy, bola porušená zásada rovnakého zaobchádzania.

Súd prvej inštancie výrokom I. a II. určil, že žalovaný v 1. a 2. rade porušili zásadu rovnakého zaobchádzania vo vzťahu k žalobcom.

Vzhľadom na povahu zásahu, súd výrokom III. a IV. uložil žalovaným v 1. a 2. rade povinnosť ospravedlniť sa písomne listom, pričom vzhľadom na charakter ospravedlnenia, súd uložil povinnosť žalovanému v 1. a 2. rade každému zvlášť.

Vo vzťahu k nároku žalobcov na nemajetkovú ujmu tak u žalovaných nejde o solidárny záväzok (záväzok plniť spoločne a nerozdielne). U každého zo žalovaných v 1. a 2. rade je potrebné skúmať intenzitu porušenia povinnosti samostatne. Súd preto osobitne zaviazal žalovaného v 1. a 2. rade na náhradu nemajetkovej ujmy, pričom výšku nároku súd určil podľa zásad uvedených v § 9 ods. 3 zákona č. 365/2004 Z.z. Žalobcovia ukončili školskú dochádzku a tak takýto stav nemožno napraviť priznaním primeraného zadosťučinenia, a preto súd sa stotožnil so žalobným návrhom v tom, že v takom prípade vzniká žalobcom nárok na nemajetkovú ujmu. V tomto prípade súd poukazuje na to, že práve nedodržaním zásady rovnakého zaobchádzania, bolo žalobcom uprené právo na vzdelávanie a následne uplatnenie na trhu práce. Žalobcovia vzhľadom na dosiahnuté vzdelanie majú obmedzenú možnosť sa zamestnať.

Pokiaľ ide o výšku tak súd má za to, že pre každého zo žalovaných bude primeraná nemajetková ujma vo výške 2.500,- eur od žalovaného v 1. rade a žalovaného v 2. rade, spolu 5.000,- eur pre každého zo žalobcov. Súd pri výške vychádzal aj z rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva v prípade D.H. a ďalší proti Českej republike z 13. novembra 2007 (Veľká komora), kde v obdobnej veci bola každému zo žalobcov priznaná suma 4.000,- eur (jedná sa rok 2007). Súd preto sumu 5.000,- eur pre žalobcov, t.j. 2.500,- eur od žalovaného v 1. rade a žalovanej v 2. rade, považuje za primeranú a zodpovedajúcu všeobecnej predstave spravodlivosti.

Žalovaní vzniesli námietku premlčania voči nároku na nemajetkovú ujmu. V zmysle rozsudku Najvyššieho súdu SR zo dňa 27.11.2012, sp.zn. 2Cdo194/2011 právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, je právom majetkovej povahy, ktorý sa premlčuje. V danom prípade ide teda o peňažný nárok, ktorý rovnako ako iné obdobné práva na peňažnú satisfakciu, ktorých základom je nemajetková rovina, podlieha režimu premlčania, a to vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe, ktorá v zmysle ust. § 101 Občianskeho zákonníka začína plynúť odo dňa, kedy tento nárok mohol byť uplatnený prvýkrát. Objektívnou skutočnosťou zakladajúcou vznik práva na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch je samotný zásah do osobnosti, osobnostných práv fyzickej osoby a premlčacia doba teda začína plynúť dňom nasledujúcim po dni kedy k zásahu došlo (teda dňom kedy bolo možné uplatniť právo po prvýkrát). Týmto okamihom je diagnostika, resp. rediagnostika a zaradenie žalobcov do špeciálnej triedy. Žalobca v 1. rade bol zaradený do špeciálnej triedy na základe rozhodnutia zo dňa 30.03.2005 (podľa vyjadrenia žalovanej v 2. rade) riaditeľ školy Dňa

23.05.2011 bolo u žalobcu 1. rade vykonané psychologické vyšetrenie žalovaným 1. rade so záverom, že sa žalobcovi 1. rade odporúča pokračovať vo vzdelávaní v špeciálnej triede základnej školy. Dňa 09.05.2011 vykonal psychologické vyšetrenie žalobcu 2. rade žalovaný 1. rade, v závere ktorého prijal odporúčanie vzdelávať žalobcu 2. rade v špeciálnej triede. Dňa 10.02.2011 vykonal psychologické vyšetrenie žalobkyne 3. rade žalovaný 1. rade, ktorý následne odporučil, aby bola žalobkyňa 3. rade vzdelávaná v špeciálnej triede. Žaloba bola podaná na súd dňa 20.1.2016, t.j. po uplynutí 3 ročnej premlčacej doby.

V danom prípade súd prvej inštancie zastáva názor, že vznesená námietka je v rozpore s dobrými mravmi. Žalovaní sa v rozpore s dobrými mravmi dopustili voči žalobcom diskriminácie na základe etnickej príslušnosti. Ku diagnostike, resp. rediagnostike a zaradeniu žalobcov do špeciálnej triedy, došlo v čase, keď boli žalobcovia maloletí. Ich možnosti obrany boli preto sťažené. Samy si museli vyhľadať vyšetrenie, aby vyvrátili diagnostiku žalovaným v 1. rade. Vzhľadom na uvedené súd je toho názoru, že takejto námietke nie je možné poskytnúť právnu ochranu v zmysle § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka. (Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 20.4.2011 sp.zn. II. ÚS 176/2011).

Súd zamietol žalobu voči žalovanej 3. rade. Žaloba vo vzťahu k žalovanej je postavená všeobecne. Nie je zrejme, akej diskriminácie sa žalovaná v 3. rade mala dopustiť. Preradiť žiaka do špeciálnej triedy a zo špeciálnej triedy do bežnej triedy základnej školy môže len riaditeľ školy, je to teda v kompetencii riaditeľa školy a nie v kompetencii Slovenskej republiky, ktorá opodstatnenosť zaradenia konkrétnych žiakov do špeciálnych tried neskúma. Žalovaná rovnako nemohla ovplyvniť, že žalobcovia boli vzdelávaní v etnicky homogénnych špeciálnych triedach, situovaných oddelene. V konaní bolo predložené rozhodnutie ministerstva školstva, z ktorého vyplýva, že žalovaná v 2. rade má elokované pracoviská na adresách [REDAKOVANÉ], nevyplýva však z neho etnické zloženie žiakov. Ak by súd akceptoval takto všeobecne formulovaný petit žaloby, t.j., že žalovaná v 3. rade neprijala účinné preventívne opatrenia na ochranu pred diskrimináciou a opatrenie na odstránenie diskriminácie, potom by Slovenská republika bola za každý jeden prípad diskriminácie zodpovedná. Nakoľko v tomto konaní nebolo preukázané, aby sa žalovaná v 3. rade dopustila diskriminácie, zo strany žalobcov neboli súdu oznámené skutočnosti, z ktorých možno dôvodne usudzovať, že k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania žalovanou v 3. rade došlo, súd žalobu voči žalovanej v 3. rade zamietol.

O trovách konania súd rozhodol podľa § 255 ods.1 zákona č. 160/2015 Z.z. Civilný

sporový poriadok (ďalej len ako „CSP“), podľa ktorého súd prizná strane náhradu trov konania podľa pomeru jej úspechu vo veci. Žalobcovia boli v konaní úspešní voči žalovaným v 1. a 2. rade v základe nároku, pričom výška nemajetkovej ujmy závisela od úvahy súdu, a preto im súd priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %.

Vo vzťahu medzi žalobcami a žalovanou v 3. rade súd žalovanej nárok na náhradu trov konania nepriznal. Súd prihliadol na dôvody hodné osobitného zreteľa, za ktoré považoval súd majetkovú situáciu strán konania, Žalobcom bolo v konaní priznané oslobodenie od súdnych poplatkov vzhľadom na ich zlú finančnú situáciu a uloženie povinnosti hradiť trovy konania žalovanej by túto zlú finančnú situáciu ešte viac prehĺbilo. Naopak povinnosť znášať si trovy konania sám sa žalovanej, ako štátu, existenčne nedotkne.

3. Proti tomuto rozsudku podali odvolanie žalobcovia a žalovaní v 1. a 2. rade.

Žalobcovia v odvolaní poukázali na to, že majú za to, že súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam a vec nesprávne právne posúdil, keď ich žalobu proti žalovanej v rade 3. zamietol a uzavrel, že žaloba voči žalovanej nie je dôvodná a žalobcovia v tomto smere neunesli dôkazné bremeno v spore.

Žalobcovia majú za to, že nimi podaná žaloba je dôvodná aj proti žalovanému v rade 3. Nesúhlasia s právnym záverom súdu prvej inštancie, že za nerovné zaobchádzanie so žalobcami nenesie žalovaná v rade 3. žiadnu zodpovednosť.

Žalobcovia sa v konaní domáhali vyslovenia porušenia zásady rovnakého zaobchádzania voči nim zo strany žalovaného v 3. rade tým, že tento, aj napriek skutočnosti, že nedostatky v špeciálnom školstve a ich diskriminačný dopad na rómskych žiakov a žiačky (vrátane žalobcov) mu boli známe, nepodnikol dostatočne účinné kroky smerujúce k tomu, aby túto diskrimináciu odstraňoval.

Ako žalobcovia uviedli už v podanej žalobe a v ďalších svojich podaniach a prednesoch (najmä v ich podaní zo dňa 08.11.2016) žalovaný v 3. rade mal a má prijímať účinné opatrenia vedúce k predchádzaniu všetkým formám diskriminácie a v prípade existencie diskriminácie je povinný prijať opatrenia vedúce k jej odstráneniu. Táto povinnosť je daná a ako subjekt práva sa jej nemôže zbaviť.

Uvedený návrh a právna argumentácia sú podľa žalobcov jednoznačne určité, neobstojí teda záver súdu prvej inštancie, že žalobcovia svoje nároky formulovali všeobecne a ani neuviedli akej diskriminácie sa žalovaná v 3. rade voči nim mala dopustiť. Neprijatie

preventívnych opatrení na ochranu pred diskrimináciou totižto samo osebe predstavuje porušenie zásady rovnakého zaobchádzania podľa antidiskriminačného zákona.

Povinnosť prijímať opatrenia na ochranu pred diskrimináciou vyžaduje vynakladanie aktívnych krokov a realizáciu opatrení, ktoré majú potenciál predchádzať diskriminácii. Prijímanie opatrení na ochranu pred diskrimináciou je zároveň tiež vyjadrením požiadaviek európskych antidiskriminačných smerníc, podľa ktorých majú členské štáty zabezpečiť, aby nedochádzalo k žiadnej diskriminácii (pozri napr. čl. 2 ods. 1 smernice 2000/43/ES, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod), ak sa tak nestane - ako tomu bol v prejednávanej veci zo strany žalovanej v rade 3. - má štát za to niest' zodpovednosť.

Vzhľadom na uvedené žalobcovia trvajú na tom, že uvedený pojem - „účinné preventívne opatrenia“ je dostatočne určitý, najmä s ohľadom na skutočnosť, že ide o súhrnné označenie všetkých možných opatrení, ktorými žalovaný v 3. rade mohol a mal diskriminácii predísť a zabrániť jej, ako aj tých, ktorými mohol a mal nedostatky v špeciálnom školstve a ich diskriminačný dopad na rómskych žiakov/-čky (vrátane žalobcov) odstraňovať.

Žalobcovia majú za to, že v konaní preukázali, že aj napriek tomu, že nemali ľahký mentálny postih, boli vzdelávaní v špeciálnych triedach na miestnej základnej škole na tomto mieste, kde sa spoločne s nimi vzdelával nadmerný počet rómskych detí zo segregovanej rómskej komunity. Pričom uviedli, že žalovaný ako štát zastúpený ústredným orgánom štátnej správy pre oblasť školstva mal vedomosť o nadmernom vzdelávaní rómskych detí v systéme špeciálneho školstva na Slovensku. Z uvedených skutočností bolo podľa žalobcov možné dôvodne usudzovať, že vo vzťahu k nim došlo k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania a ako také postačovali na presun dôkazného bremena na žalovaného v rade 3. Nesprávnym výkladom a aplikáciou ustanovení antidiskriminačného zákona súdom prvej inštancie, však podľa jeho názoru, k presunu dôkazného bremena na žalovaného ani nedošlo, čím došlo zo strany súdu prvej inštancie k pochybeniu.

Žalobcovia opakovane zdôrazňujú, že Krajský súd v Prešove a Najvyšší súd SR v nimi vydaných rozhodnutiach (rozsudok Krajského súdu v Prešove, sp.zn. 13Co/38/2017 zo dňa 20.03.2018 a uznesenie Najvyššieho súdu SR sp.zn. 5Cdo/18/2015 zo dňa 19.04.2017) konštatovali pozitívnu povinnosť žalovaných ako štátnych inštitúcií a samosprávy efektívne uplatňovať antidiskriminačnú legislatívu, nielen formalisticky, ale aj materiálne, zdôraznili

nutnosť zaujať aktívny prístup aj vo forme prijímania opatrení na ochranu pred diskrimináciou a /alebo skúmania možných diskriminačných dopadov ich rozhodnutí.

Najvyšší súd SR v tomto smere uzavrel, že štátne inštitúcie sú povinné postupovať v procese aplikácie antidiskriminačného zákona na konkrétny prípad v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania a v prípade zistenia skutočností nasvedčujúcej existenciu nožnej diskriminácie, vzniká im pozitívna povinnosť vykonať opatrenia na ochranu pred vznikom diskriminácie. (ods. 36 uznesenia NS SR).

Krajský súd v Prešove okrem iného v jeho rozhodnutí zdôraznil, že integrácia rómskej menšiny je sprevádzaná množstvom problémov, s ktorými Slovenská republika zápasí, je preto povinnosťou každej zúčastnenej osoby pristúpiť k zaručeniu garantovaných práv nie formalisticky ale materiálne. (ods. 29 rozsudku KS).

Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti, s poukazom na ust. § 388 CSP, žalobcovia navrhli, aby odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie zmenil tak, že žalobe vyhovie aj vo vzťahu k žalovanej v rade 3. a prizná žalobcom náhradu trov konania. Ak odvolací súd dospeje k záveru, že nie sú splnené podmienky na zmenu rozsudku, navrhujú žalobcovia s poukazom na ust. § 389 CSP, aby odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie zrušil a vrátil mu vec na ďalšie konanie.

Odvolatelia si zároveň uplatnili náhradu vzniknutých trov odvolacieho konania.

Žalovaný v 1. rade v odvolaní okrem iného uviedol, že namieta, že súd na základe vykonaného dokazovania dospel k nesprávnym právnym záverom. Podľa názoru žalovaného je napadnutý rozsudok arbitrárny a vychádzajúci z nesprávneho právneho posúdenia veci.

V čase výkonu psychologických vyšetrení u žalobcov boli ich diagnostikovaním správne ustálené závery o ich vzdelávaní v špeciálnej triede.

Nemožno sa stotožniť s obranou žalobcov, ktorí v konaní predložili správy z vyšetrení, ktoré boli vykonané so značným časovým odstupom a ktoré boli vykonané s osobnosťami detí, ktoré od prvotného diagnostikovania žalovaným v 1. rade prešli vývojom tak po fyzickej, ako aj mentálnej stránke.

Žalovaný v 1. rade v danom čase stanovil diagnostikovanie u žalobcov správne podľa ich aktuálnej mentálnej úrovne. Žalovaný v 1. rade nemôže niesť zodpovednosť za to, že žalobcovia neboli s odstupom času podrobený kontrolným vyšetreniam na podnet žalovaného v 2. rade alebo na podnet rodičov ako zákonných zástupcov žalobcov, aby sa po určitom čase posúdila ich mentálna úroveň a prehodnotilo sa ich zaradenie v špeciálnych triedach.

Odvolaateľ podotkol, že ani rodičia žalobcov proti ich zaradeniu do špeciálnych tried nenamietali v danom čase a nemali k nemu v tom čase žiadne výhrady, ani po vyšetrení u žalovanej v 1. rade neuviedli žiadne námietky proti výsledkom vyšetrení.

Nie je akceptovateľný názor súdu, ktorý súd vyslovil v rozsudku, že žalovaný v 1. rade neunesol dôkazné bremeno a nepreukázal, že neporušil zásadu rovnakého zaobchádzania. Žalovaný v 1. rade v danom čase vykonal diagnostikovanie žalobcov podľa platných odborných metód a postupov a výsledky jeho vyšetrení u žalobcov boli realizované na daný čas, kedy sa vykonali správne a odrážali intelekt a úroveň žalobcov v danom čase.

Žalobcami predložené výsledky vyšetrení vykonané s časovým odstupom niekoľkých rokov nemajú vo vzťahu k namietaným výsledkom vyšetrení u žalovaného v 1. rade vypovedaciu hodnotu, pretože žalobca na základe nich len deklaroval stav žalobcov v čase realizácie vyšetrení, ale nepredložil žiaden dôkaz na preukázanie skutočností, že výsledky vyšetrení vykonaných žalovaným v 1. rade boli nesprávne a tým došlo zo strany žalovaného v 1. rade k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania. Žalovaný v 1. rade nemal žiaden motív na to, aby konal diskriminačne proti žalobcom, navyše tým by len konal sám proti sebe a svojej odbornosti, čo je absolútne neakceptovateľné.

Žalovaný v 1. rade vykonal objektívne, nestranné a hlavne odborne vyšetrenie u žalobcov v danom čase, čo ani v súdnom konaní nebolo vyvrátené na základe relevantného dôkazu.

Súd odmietol akceptovať námietku premlčania žalovaných s odôvodnením, že vznesená námietka je v rozpore s dobrými mravmi a súd je toho názoru, že takejto námietke nie je možné poskytnúť právnu ochranu v zmysle § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

Žalovaný v 1. rade namieta tento záver súdu a uvádza, že námietka premlčania bola v konaní riadne vznesená a súd bol povinný na ňu prihliadnúť a nepriznať náhradu nemajetkovej ujmy z dôvodu premlčania tohto nároku. V tejto časti je rozhodnutie súdu nezákonné.

Nárok na náhradu nemajetkovej ujmy sa premlčuje vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe podľa § 101 Občianskeho zákonníka. Premlčacia doba začala plynúť nasledujúcim dňom po dni, kedy došlo k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv žalobcov. V žalovanom prípade sa právo žalobcov na náhradu nemajetkovej ujmy premlčalo v roku 2014 a žaloba bola podaná vyše 1,5 roka po uplynutí premlčacej doby.

Pritom je dôležitý fakt, že žalobca mal k dispozícii výsledky vyšetrení zabezpečených

ním vo vlastnej réžii už v decembri 2014 a žalobca v 2. a 3. rade v marci 2015. Žalovaný v 1. rade uvádza, že žalobcovia mohli žalobu podať už v danom čase a tým, že si neuplatnili svoje nároky včas, ale žalobu podali až 20.01.2016, nemôže byť na ťarchu žalovaného v 1/ rade a už vôbec nemožno hovoriť o rozpore s dobrými mravmi.

V žalovanom prípade mali žalobcovia dostatok času na to, aby podali žalobu včas. Platí to o to viac, keď ani po tom, ako získali výsledky vyšetrení zabezpečených vo vlastnej réžii sa neobrátili bezodkladne so žalobou na súd, ale čakali cca rok na to, aby svoj nárok uplatnili na súde.

Odvolaateľ konštatuje, že dané rozhodnutie súdu vytvára nebezpečný precedens do budúcnosti, kedy len na základe „nejakého“ iného vyšetrenia vykonaného o pár rokov neskôr je možné spochybniť výsledok iného vyšetrenia bez toho, aby sa zobral do úvahy vývoj osoby za dané obdobie a odignorovalo sa zákonne uplatnenie námietky premlčania.

Navrhol rozsudok zmeniť a žalobu voči nemu zamietnuť a priznať mu trovy konania, alternatívne rozsudok zrušiť a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

Žalovaný v 2. rade v odvolaní okrem iného uviedol, že napadnutý rozsudok na str. 2. - 26 (bod 1 - 33) obsahuje opis vyjadrení a podaní účastníkov, listinných dôkazov, ako aj výpovedí svedkov a účastníkov, avšak žiadny skutkový záver súdu z vykonaných dôkazov v rozsudku neuviedol, hoci v bode 34 uvádzal, že „*Zistený skutkový stav takto právne posúdil.*“ Z toho vyplýva, že v predchádzajúcej časti rozsudku sa kdesi skrýva aj skutkový záver, ktorý súd z oboznámených dôkazov urobil, Takýto skutkový záver však nie je možné zistiť.

Ak súd neuviedol, aký skutkový stav z vykonaných dôkazov zistil, potom ani jeho právne posúdenie nie je preskúmateľné a je v rozpore s §220 ods. 2 CSP.

V konaní bolo vykonané znalecké dokazovanie znaleckým posudkom č. 76/2021 znalkyne [REDAKOVANÉ]. V odôvodnení rozsudku však tento znalecký posudok nie je vôbec spomenutý v bodoch 1-33, ale ani v bodoch 34 - 64 kde mal súd právne posudzovať (ne)zistený skutkový stav. Prvostupňový súd asi nepovažoval závery znalca za podstatné pre rozhodovanie. Z akého dôvodu potom súd nariadil znalecké dokazovanie? Ak súd vôbec tento znalecký posudok nespomenul, konal tak v rozpore s §220 ods. 2 CSP, pretože mal minimálne uviesť, že taký dôkaz bol vykonaný a ak jeho závery nepovažoval za podstatné, mal v odôvodnení vysvetliť, ako ho vyhodnotil a prečo ho nepovažuje za podstatný.

Iba v bode 52 v jednej vete „*Znalkyňa ustanovená v súdnom konaní, považovala tieto*

závery ako validné a primerané, vychádzajúc z relevantných výsledkov. “ Toto konštatovanie však vybral z kontextu ZP, pretože táto odpoveď sa vzťahuje k prvej časti otázky č. 2, t.j. či vo februári 2015 bolo možné na základe vyšetrenia žalobcov urobiť taký záver, ako urobila [REDAKOVANÉ]. Zo znaleckého posudku teda urobil súd záver, ktorý mu nezodpovedá a preto aj z toho dôvodu je rozsudok založený na skutkovom stave, ktorý je v rozpore s vykonaným dôkazom.

Zo záverov ZP jednoznačne a nesporne vyplýva, že ani závery Detského centra VÚDPaP v Bratislave z 26.3.2015 a 23.3.2015, ani závery Súkromného centra pedagogicko - psychologického poradenstva [REDAKOVANÉ] z 27.12.2014, ktoré predložili žalobcovia v 2. a 3. rade, resp. 1. rade nemožno považovať za smerodajné pre zaradenie do špeciálnych tried v minulosti. Tieto závery by bolo možné akceptovať iba v čase, kedy boli zistené a do budúcnosti. V žiadnom z týchto dokladov nie je zmienka o tom, že by sa výsledky šetrenia mali vzťahovať na stav v minulých rokoch. V záveroch týchto vyšetrení je vždy uvedené, že ide o aktuálne vyšetrenia, výkon, resp. že nemá byť zaradený, nie že nemal byť zaradený do špeciálnej triedy.

V predložených posudkoch z decembra 2014 Súkromným centrom špeciálno-pedagogického poradenstva a prevencie [REDAKOVANÉ] ako aj správe z vyšetrenia žalobcu v 2. a 3. rade v Detskom centre VÚDPaP v Bratislave, z ktorých súd vychádzal, bolo hodnotené, že žalobca v 2. a 3. rade nemá byť vzdelávaný podľa programu pre žiakov s mentálnym postihnutím. Uniklo však pozornosti súdu, že tieto „posudky“ nehodnotia, aký bol mentálny stav žalobcov v minulosti, či boli alebo neboli mentálne postihnutí a či mali alebo nemali byť zradení do špeciálnej triedy, ale posudzoval a hodnotil ich aktuálny stav v čase vyšetrenia. Takýto záver nevyplýva ani z vyšetrenia žalobcu v 1. rade.

Podobne je to aj v správe Detského centra VUDPaP Bratislava z 26.3.2015 od [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] vyšetrení žalobcu v 2. rade [REDAKOVANÉ] a 23.03.2015 žalobkyne v 3. rade. Aj tieto vyšetrenia posudzovali aktuálny stav a neposudzovali stav v minulosti. To, že aktuálne vyplýva, že nemá byť vzdelávaný podľa vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím neznamena, že tak nemal byť vzdelávaný ani v minulosti. Aj závery [REDAKOVANÉ] sú však podmienené, pretože v oboch prípadoch odporúča ďalšie vyšetrenie špeciálnym pedagógom a psychológom. Tieto vyšetrenia však neboli robené.

Nie je pravdou, lebo je v rozpore s dôkazmi, že nepreukázal, z akého dôvodu je tak vysoký počet osôb rómskej etnickej príslušnosti vzdelávaný v špeciálnych triedach v

porovnaní s celoslovenským priemerom, ktorý bol viac ako 5 násobný. Už v stanovisku z 10.1.2017 sme uviedli dôvody, pre ktoré boli špeciálne triedy umiestnené v budove v strede dediny a v budove bývalého komunitného centra. Toto bolo potvrdené výsluchom riaditeľa školy a osobnou obhliadkou u žalovaného v 2. rade 30.10.2019. Umiestnenie špeciálnych tried vyplýva z legislatívnych požiadaviek na počty žiakov v triedach a z kapacity jednotlivých budov a ich priestorov, ktoré vyhovovali predpísanému počtu žiakov v špeciálnych triedach. Komunitné centrum v blízkosti osady odkúpila obec práve pre potreby školy. V tejto budove sa učia deti prvého stupňa, aby nemuseli dochádzať ďalej od bydliska.

Súd prvej inštancie nehodnotil výpoveď svedkyne [REDAKOVANÉ] konkrétnom reálnom čase, ale nekriticky jej výpoveď preniesol do obdobia, kedy boli žalobcovia zaradení do špeciálnych tried. Pritom túto výpoveď nehodnotil aj v súvislosti so závermi znaleckého posudku č. 76/2021, iba konštatoval, že znalkyňa považovala tieto závery za validné a primerané. Zo ZP však takéto hodnotenie znalkyne nevyplýva, pretože validné a primerané boli hodnotené závery, ktoré boli urobené pri vyšetrení 27.12.2014 v Košiciach a 23.3.2015 a 26.3.2015 v Bratislave. Ani svedkyňa [REDAKOVANÉ] ani Súkromné centrum v [REDAKOVANÉ] nehodnotia neprijaté závery o mentálnom stave žalobcov v minulosti, keď boli vyšetrovaní so záverom, že ich treba zaradiť do špeciálnych tried.

V konaní preukázali, že umiestnenie špeciálnych tried do oddelenej budovy bolo vyvolané objektívnymi okolnosťami. Tieto okolnosti spočívali v celkovom počte žiakov a počte žiakov zaradených do špeciálnych tried, ako aj zákonné pravidlá pre počty žiakov v špeciálnych triedach. Pri počte 8 - 12 žiakov v jednej triede nebolo objektívne možné umiestniť špeciálne triedy usposobené počtu žiakov, ktorí mohli byť v triedach. V prípade umiestnenia špeciálnych tried do hlavnej budovy, by to vyvolalo potrebu rekonštrukcie školy na menšie triedy

- potrebu rekonštrukcie vedľajšej budovy na zvýšenie kapacity tried
- a s tým súvisiace náklady, ako aj potrebu zmeny organizácie výučby počas rekonštrukcie

Nesprávny je aj právny názor na nemajetkovú ujmu, ktorú určil každému samostatne.

Odvolaateľ nesúhlasí so záverom, že žalobcom bolo upreté právo na vzdelávanie a uplatnenie na trhu práce. Namietal porušenie procesných noriem pri výsluchu pani [REDAKOVANÉ] a pani [REDAKOVANÉ]

Navrhol rozsudok zmeniť a žalobu zamietnuť.

4. K odvolaniam žalovaného v 1. a 2. rade sa vyjadrili žalobcovia, ktorí majú za to, že súd prvej inštancie postupoval správne, ak konštatoval, že žalobcovia v danom antidiskriminačnom spore uniesli svoj diel dôkazného bremena voči žalovanému v 1. rade a po jeho presune tento dôkazné bremeno neuniesol. Rozsudok súdu prvej inštancie je v tomto smere dostatočne presvedčivo odôvodnený a ako taký je preskúmateľný a zákonný. Súd prvej inštancie správne aplikoval tzv. inštitút presunu dôkazného bremena, ktorý je typický pre antidiskriminačné spory a to nielen voči žalovanému v 1. rade alebo aj vo vzťahu k žalovanému v 2. rade.

Súd prvej inštancie správne ustálil, že takýmto nedostatočným testovaním zo strany žalovaného v 1. rade bolo žalobcom v rozpore so zákonom diagnostikované ľahké mentálne postihnutie. Žalovaný v 1. rade v ním podanom odvolaní ignoruje fakt, v konaní bolo preukázané, že žalobcovia nemajú ľahkú mentálnu retardáciu, tá im nebola diagnostikovaná kontrolnými psychologickými vyšetreniami psychologičiek [REDACTED] a [REDACTED].

Žalovaný v 1. rade a ostatne aj žalovaný v 2. rade v tejto súvislosti tvrdia, že správy z týchto vyšetrení boli vykonané so značným časovým odstupom, pričom nezohľadňujú ich fyzický a mentálny vývoj v čase. Žalobcovia opakujú, že žalovaní v konaní tvrdili, že u žalobcov sa jednalo o mentálne postihnutie, ktoré malo fyziologický pôvod, teda bolo vrodené. Z uvedeného vyplýva, že aj žalovaní v 1. a 2. rade týmto tvrdením z podstaty veci vylúčili zmenu mentálneho a psychického vývoja u žalobcov v čase, na ktorú sa teraz paradoxne odvolávajú. Pretože ak je mentálne postihnutie podľa žalovaných vrodené tak sa predsa už v čase nemôže meniť.

Súd prvej inštancie postupoval správne ak vyhovel žalobe aj v časti proti žalovanému v 2. rade ktorý porušil voči žalobcom zásadu rovnakého zaobchádzania tým, že ich zaradil do systému špeciálneho vzdelávania a dlhodobo ich v tomto systéme vzdelával, a to aj napriek tomu, že žiaden mentálny postih nemajú a nikdy nemali.

Oddelené vzdelávanie bolo ostatne v konaní preukázané svedeckými výpoveďami riaditeľa školy a aj samotnou obhliadkou školy na mieste samom. Sama žalovaná v 2. rade oddelené vzdelávanie v zásade v konaní nepoprela, akurát tvrdila, že je objektívne odôvodnené. Tvrdí to aj v podanom odvolaní, kedy konštatuje, že umiestnenie špeciálnych tried do oddelenej budovy bolo vyvolané objektívnymi okolnosťami. Súd prvej inštancie podľa žalobcov postupoval zákonne ak k týmto okolnostiam pri svojom rozhodovaní

neprihliadal, resp. konštatoval, že tieto nemôžu ospravedlniť nezákonné zaobchádzanie voči žalobcom.

Žalobcovia majú za to, že premlčacia lehota nezačína plynúť od dátumu realizovania ostatného psychologického vyšetrenia žalovaným v 1. rade či ich zaradením do špeciálnych tried, ale odo dňa kedy sa žalobcovia a žalobkyňa dozvedeli o protiprávnom konaní žalovaných t.j. dňom vykonania rediagnostiky so záverom, že nemajú byť vzdelávaní podľa vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím, čiže u nich nebola diagnostikovaná mentálna retardácia. Tvrdili, že u žalobcu v 1. rade teda plynie premlčacia lehota od 27.12.2014, u žalobcu v 2. rade od 26.03.2015 a žalobkyne v rade 3 od 28.03.2015. Na základe uvedené žalobcovia majú za to, že ich nárok na náhradu nemajetkovej ujmy voči žalovaným premlčaný nie je.

Žalobcovia majú za to, že procesný postup pri ustanovení tlmočníka žalobkyne v 3. rade z/do jazyka rómskeho bol zákonný.

5. Odvolatelia a Ministerstvo školstva SR v rámci kontradiktórnych reakcií, resp. diskusie a vzájomnej polemiky po podaných odvolaniach v podstate zotrvali na svojich stanoviskách a dôkazoch k uplatneným nárokom žalobcov. Požadovali vyhovie ich odvolaniam, resp. potvrdenie napadnutého verdiktu v časti, ktorým im bolo vyhovené. Žalovaní nesúhlasili s vyhovením žalobe, Ministerstvo školstva SR zopakovalo, že so žalobcami nemá právny vzťah a niet príčinnej súvislosti medzi vzdelávaním žalobcov a jeho údajnými neúčinnými preventívnymi opatreniami.

6. Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) preskúmal vec bez nariadenia pojednávania (§ 379 a nasl. CSP) a dospel k záveru, že rozsudok vo vyhovujúcich výrokoch I., II., III. a IV. je vecne správny § 387 CSP a v prevyšujúcej časti je opodstatnené rozsudok zmeniť a žalobe vyhovieť postupom podľa § 388 CSP.

7. Súd prvej inštancie v preskúmaných výrokoch I., II., III. a IV. vychádzal zo skutkového stavu, ktorý má oporu vo vykonanom dokazovaní, vec správne právne posúdil a presvedčivo reagoval so zohľadnením na okolnosti prípadu na procesné prostriedky strán sporu. Podľa názoru odvolacieho súdu nezostali nezodpovedané žiadne dôležité relevantné otázky strán sporu, ktoré by mohli mať čo i len teoretický vplyv na vecnú správnosť

rozsudku.

8. Odvolací súd nezistil také vady prvoinštančného konania, ktoré by mali za následok nesprávne rozhodnutie o veci, napadnuté rozhodnutie obsahuje všetky formálne náležitosti, vrátane skutkového stavu, ktorý je nepochybne nielen vyvoditeľný z obsahu ratio decidendi rozhodnutia, ale aj explicitne v ňom označený (pozri body 10 až 33).

9. Žalobcovia sa cítia byť diskriminovaní tým, že počas základnej školy boli zaradení do špeciálnej triedy, a tým poškodení na ich základných právach vrátane základného práva na vzdelanie. Tvrdia, že na rozdiel od ich rovesníkov boli týmto zbavení možnosti štandardného vzdelania vrátane straty možnosti maturovať. Vyjadrili presvedčenie, že na tomto výsledku má významný podiel skutočnosť, že boli rómskymi žiakmi, preto došlo k uplatneniu nárokov z porušenia zásady rovnakého zaobchádzania.

10. Žalovaní a rezort školstva namietali, že vo vzťahu k žalobcom sa postupovalo zodpovedne, boli vyšetrení odborníkmi, rodičia nenamietali výsledky vyšetrenia a zároveň vzniesli námietku premlčania.

11. Rovnosť všetkých ľudí pred zákonom a zákaz diskriminácie je jednou zo základných zásad právneho štátu a je neodmysliteľnou súčasťou každého demokratického právneho poriadku. Segregačné zaobchádzanie z dôvodov rasy či etnického pôvodu je právne neprípustné, a to obzvlášť vtedy, ak ide o porušenie práva na rovnaké zaobchádzanie, porušenie rovnosti v dôstojnosti a v právach, resp. ak je segregácia dôsledkom diskriminácie, a to v súvislosti s realizáciou základného práva na vzdelanie.

12. V práve Rady Európy ESĽP rozhodol v niekoľkých zásadných prípadoch týkajúcich sa odlišného zaobchádzania s rómskymi deťmi vo vzdelávacom systéme. Tieto prípady boli analyzované podľa článku 14 v spojení s článkom 2 protokolu č. 1 k EDĽP. ESĽP rozhodol, že nadmerné zastúpenie alebo segregácia rómskych detí v osobitných školách alebo triedach by mohla byť objektívne opodstatnená len zavedením náležitých ochranných opatrení týkajúcich sa umiestňovania detí do týchto škôl alebo tried, ako sú skúšky osobitne určené pre rómske deti a citlivé voči ich potrebám, náležité hodnotenie a sledovanie napredovania tak,

aby sa začlenenie do bežných tried uskutočnilo ihneď po odstránení ťažkostí s učením, a opatrenia na riešenie problémov s učením. Pri neexistencii účinných protisegregačných opatrení preto nemohlo byť trvanie segregácie rómskych detí vo vzdelávaní v bežnej škole s riadnym programom opodstatnené. (ESLP, Lavida a i./Grécko, č. 7973/10, 30. mája 2013).

13. Vysoký počet detí s diagnózou MP (mentálne postihnutie) nie je prítomný naprieč celým Slovenskom. Viac ako 70 % detí s takouto diagnózou žije v troch krajoch: v Prešovskom (28 %), Košickom (27 %) a Banskobystrickom (15 %). V Košickom a Prešovskom kraji tvoria deti s diagnostikovaným MP takmer 8 %, v Banskobystrickom viac ako 6 % žiakov základných škôl, zatiaľ čo napríklad v Bratislavskom kraji má MP diagnostikované iba 1,3 % žiakov základných škôl.

Vysoký podiel detí s diagnózou MP v troch krajoch pravdepodobne súvisí s tým, že tam žije väčšina Rómov (takmer 80 %). Na to, že časti rómskych detí je diagnostikované mentálne postihnutie aj keď ho reálne nemajú a sú neopodstatnene smerované do špeciálneho školstva už viac ako desať rokov upozorňujú slovenské aj zahraničné mimovládne organizácie, medzinárodné organizácie, Európska komisia, ako aj štátna školská inšpekcia, verejná ochrankyňa práv, či Metodicko-pedagogické centrum. Podľa najnovších údajov Útvaru hodnoty za peniaze má každé piate dieťa (19,3 %) z prostredia marginalizovaných rómskych komunít diagnostikované ľahké mentálne postihnutie. Zároveň deti z marginalizovaných rómskych komunít tvoria až 71,2 % žiakov špeciálnych tried pre deti s ľahkým mentálnym postihnutím a 41,7 % žiakov špeciálnych škôl, hoci ich celkové zastúpenie v populácii žiakov základných škôl je len 12,3 %.

Neprimerane vysoký podiel rómskych detí medzi deťmi s diagnostikovaným mentálnym postihnutím a ich následná segregácia do systému špeciálneho školstva boli jedným z dôvodov, kvôli ktorým začala v roku 2015 Európska komisia konanie voči Slovensku za porušenie Smernice o rasovej rovnosti (<https://dennikn.sk/blog/1402821/diagnoza-mentalneho-postihnutia-ako-nastroj-vylucenia/>).

14. So zreteľom na neunesenie dôkazného bremena žalovaných je nepochybná opodstatnenosť žaloby a to, že žalobcovia boli zaradení do špeciálnej školy v dôsledku nesprávnej diagnostiky, by mohli uznať aj samotní žalovaní.

Ved' žalobné tvrdenie, že: „Žalovaná v 2. rade vzdeláva 144 žiakov/-čok rómskej

etnickej príslušnosti (t.j. 67,29 % z celkového počtu). Len 15 z nich je vzdelávaných v bežných triedach podľa riadneho vzdelávacieho programu, ďalších 16 rómskych žiakov/-čok s ľahkým mentálnym postihnutím je vzdelávaných v bežných triedach na základe individuálnych vzdelávacích programov a ostatných 113 rómskych žiakov/-čok je vzdelávaných v špeciálnych triedach. Pomer žiakov/-čok s mentálnym postihnutím u žalovanej v 2. rade (62,15 % z celkového počtu žiakov) vysoko prevyšuje celoslovenský priemer (v školskom roku 2012/2013 to bolo 11,73 %). Až 129 žiakov/-čok z počtu 133 žiakov/-čok s mentálnym postihnutím je rómskeho etnického pôvodu (96,99 %). Mentálny postih bol tak diagnostikovaný až 89,58 % žiakom/-čkám všetkých žiakov/-čok rómskej etnickej príslušnosti (129 z ich celkového počtu 144)“ vyvoláva bez ďalšieho závažné pochybnosti o nesegregačnom zaobchádzaní z dôvodu rasy či etnického pôvodu, čo sa žalovaným v priebehu konania nepodarilo relevantne vyvrátiť a spochybniť.

Pomer detí s mentálnym postihnutím v obci [REDAKOVANÉ] je extrémne vysoký a preto je aj bez ďalšieho mimoriadne nepravdepodobný záver o takom vysokom percente žiakov s mentálnym postihnutím, napokon tak ako už bolo uvedené, opak preukázaný nebol.

Vo vzťahu k dôvodom prejednávanej veci je dôležité pripomenúť odlišné stanovisko ústavného sudcu Petra Straku k výroku a odôvodneniu uznesenia č.k. III. ÚS 633/2021 z 12. novembra 2021, s ktorým odvolací súd v plnom rozsahu v špecifikách prejednávanej veci súhlasí a naň poukazuje:

„Za takýchto okolností vyznieva nepresvedčivo argument, že išlo o rómsku školu, a preto nemohlo dôjsť k segregácii. Sťažovateľ teda nemal byť porovnávaný s podmienkami (len) žiakov žalovanej školy, ale podmienkami a možnosťami žiakov aj inej základnej školy. Je takmer notoriou (štatisticky ľahko preukázateľnou), že do špeciálnych škôl a špeciálnych tried sú umiestňované prevažne rómske deti (porov. rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva D.H. a ostatní proti Českej republike, Horvath a Kiss proti Maďarsku).

Takéto odčlenenie od bežných tried má síce sledovať efektívnejšie vzdelávanie takýchto žiakov, no problémom je istá strata bežného vzdelania. Ak súdy definovali problémy so vzdelávaním Rómov ako „obrovské“, už len tento samotný fakt opodstatňuje zvýšenú mieru obozretnosti, či sa sťažovateľ neocitol nezvratne mimo bežného vzdelávania. K zisteniu skutkového stavu malo smerovať dokazovanie, ktorého bremeno zaťažovalo žalovanú školu, a nie sťažovateľa. Okolnosti dokazovania však silno nasvedčujú tomu, že bremeno dokazovania sa (sofistikovaným ukryvaním za „úvodné preukázanie skutočností“) vyžadovalo práve od

sťažovateľa. Dokazovanie segregácie je však mimoriadne náročné a zo strany potencionalnej obeť takmer nezvládnuteľné. Sťažovateľovi malo podľa zákona (§ 11 ods. 2 ADZ) postačovať v podstate len (oznámiť) skutočnosti vyvolávajúce dôvodnú obavu z diskriminácie. Ak však súdy takéto osvedčenie na strane sťažovateľa neuznali, tým nevyvolali ani adekvátnu požiadavku na žalovanú stranu, aby uniesla dôkazné bremeno. Okolnosti prípadu (rozpory v záveroch o retardácii, hraničný stav tvrdenej miernej mentálnej retardácie, prehodnotenie zaradenia sťažovateľa s odstupom času, pochybnosti o informovanom súhlase rodičov sťažovateľa s jeho vyšetreniami, pochybnosti nad ich rodičovskou starostlivosťou, predmisa o neexistencii segregácie Róma v rómskej škole a pod.) opodstatňovali taký postup súdov, aby spomenuté teoretickoprávne východisko o presunutom dôkaznom bremene v sporoch z porušenia zásady rovnakého zaobchádzania na žalovanú stranu bolo pretavené do reálneho naplnenia.

V inkluzívnych školách sa ku každému dieťaťu pristupuje individuálne a učitelia si zakladajú na tom, aby sa na výučbe a rôznych projektoch podieľali aj samotní rodičia, aby sa deti naučili komunikovať aj s inými ľuďmi. Odlišnosť detí je v takýchto zariadeniach vnímaná ako príležitosť k rozvíjaniu rešpektu k sebe samému, ale aj k ostatným. Rozvíjajú svoju empatiu, toleranciu, ohľaduplnosť a zodpovednosť.

Demonštrujem význam inkluzívneho vzdelávania na niektorých jeho výhodách. Individuálny prístup učiteľa k dieťaťu, ktorý pomôže objaviť jeho netušené schopnosti. Príležitosť nájsť si priateľov aj v bežnom kolektíve. Získava pocit že je súčasťou spoločnosti, a to posilňuje jeho sebaistotu a oslabuje agresivitu. Rozmanitosť triedy poskytuje dieťaťu skutočný obraz o odlišnostiach v spoločnosti, v ktorej bude ako dospelý človek raz existovať, a tým je dieťa lepšie pripravené na budúcnosť. Zaostalejšie dieťa, ktoré trávi viac času a kopíruje zdatnejších, ukazuje zvýšenie sociálnych a akademických znalostí. Škola zameraná na inkluzívne vzdelávanie pomáha riešiť tabuizované témy, akou je diskriminácia a segregácia, a zvyšuje toleranciu, empatiu a porozumenie. Vede k menšiemu ekonomickému zaťaženiu spoločnosti, pretože zaostalejšie deti sú vedené viac k samostatnosti. Zvyšuje sa možnosť lepšieho vzdelania a ich uplatnenia na aktívnom trhu práce. Neustále sa pre zmenu rozvíjajú profesionálne schopnosti učiteľov. Z celého pedagogického zboru sa tým stáva profesionálny tím. Inkluzívne školy kladú dôraz na kvalitnú spoluprácu všetkých učiteľov, čo uľahčuje prácu jednotlivcovi. Inkluzívna škola je kultúrnym, osvetovým, preventívnym a rodinným centrom, čím zohráva dôležitú úlohu v živote študentov, ale pozitívne ovplyvňuje aj

rodičov pri výchove ich dieťaťa.“

15. Odvolací súd zastáva názor, že so zreteľom na dôkazné špecifiká vecí týkajúcich sa nerovnakého zaobchádzania je vzhľadom na argumenty žalobcov zamietnutie žaloby voči žalovanému v 3. rade neudržateľné a to z týchto dôvodov:

16. Žalované ministerstvo ako orgán garantujúci štátnu vzdelávaciu politiku neuneslo dôkazné bremeno o svojej neúčasti na celom procese. Štát spolu so samosprávnymi orgánmi musia prijať účinné opatrenia, aby diskriminácii zabránili, nie sa iba nečinne prizerali a odvolávali sa na strohú, často zle interpretovanú dikciu zákona (pozri rozsudok NS SR sp.zn. 5Cdo/102/2020 zo dňa 15.12.2020).

17. Zakrývanie za doteraz formálnu neexistenciu vzťahu ministerstva a žalobcami neobstojí, skôr indikuje nepochopenie zmyslu a účelu antidiskriminačných noriem zo strany Ministerstva školstva Slovenskej republiky.

18. Je už notoriou, že orgány štátu a verejnoprávne korporácie bez akýchkoľvek opatrení sa nečinne prizerajú na závažné porušovania základných práv, v tomto prípade rómskych detí.

19. Nepochybným v prejednávanj veci je, že Ministerstvo školstva proaktívne nevytvorilo v spojení so zákonodarnou mocou mechanizmy nielen na významné obmedzenie porušenia práv detí na prístup k primeranému vzdelaniu, ale navyše pokiaľ už dôjde k porušeniu práv detí, neexistuje žiadny mechanizmus na reparáciu pre poškodených žalobcov, za čo nepochybne nesie zodpovednosť aj žalovaný v 3. rade Ministerstvo školstva Slovenskej republiky. Inak povedané stav vzdelania (nevzdelania) v tomto prípade žalobcov je nezvratný a každý zo žalovaných sa na tomto stave nepochybne podieľal.

20. Odvolací súd s veľkým rešpektom k žalovanému v 2. rade - základnej škole vníma jeho postavenie v tomto kontexte s tým, že uznáva mimoriadne ťažké postavenie pedagógov a škôl pri riešení tohto problému, keď v podstate nič iné im neostáva, len sa spoliehať na odborné posúdenie psychológov, za čo v štandardnom deliktnom konaní by žalovaný v 2. rade bol zbavený zodpovednosti, avšak v tomto špecifickom konaní sa aj žalovaná škola

nepochybne, aj keď najmenšou mierou, podieľala aj na porušení práva na vzdelanie žalobcov a zároveň s tým spojeným vzdelávaním v etnicky homogénnych špeciálnych triedach, situovaných oddelene od žiakov/-čok z majority, mimo hlavnej budovy školy.

21. Argumenty o uspokojení sa s tým, že my s tým nič nemáme, to oni diagnostikovali, diagnostika v čase zaradovania detí nemôže byť zvrátená súčasnou diagnostikou, sú neakceptovateľné, veď predsa maloleté deti boli zaradené do špeciálnej školy z dôvodu mentálneho postihnutia fyziologického (vrodeného) charakteru (č.l. 405 spisu), ktoré neskôr bolo vyvrátené.

22. Odvolací súd konštatuje, že došlo k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania vo vzťahu k žalobcom a žalovaní sa dopustili diskriminácie vo vzdelávaní žalobcov z dôvodu ich rómskej etnickej príslušnosti. Týmto bolo porušené aj právo žalobcov na prístup k primeranému vzdelaniu podľa článku 42 Ústavy SR.

23. Podľa Všeobecného komentára č. 14 (2013) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho najlepšieho záujmu (čl. 3 ods. 1), prijatého Výborom na jeho šesťdesiatom-druhom zasadnutí (14. január - 1. február 2013) je pojem „najlepší záujem dieťaťa“ nesmierne komplexný a jeho obsah treba stanoviť podľa konkrétnych prípadov. Zákonodarca, sudca, správny, sociálny alebo školský orgán práve prostredníctvom výkladu a vykonávania čl. 3 ods. 1 v súlade s ostatnými ustanoveniami Dohovoru budú schopní vyjasniť tento pojem a použiť ho v konkrétnej situácii. Najlepší záujem dieťaťa je však zároveň pojmom pružným a adaptabilným. Treba ho prispôbiť a definovať podľa konkrétnej situácie dotknutého dieťaťa alebo detí, zohľadniť pritom ich osobný kontext, situáciu a potreby. Pri jednotlivých rozhodnutiach je potrebné posúdiť najlepší záujem dieťaťa a určiť ho vo svetle špecifických okolností situácie konkrétneho dieťaťa (OSN - Dohovor o právach dieťaťa).

24. Premlčanie (inveteratio) je kvalifikované uplynutie času, v dôsledku ktorého nárok možno odvrátiť námietkou premlčania. Použitie tohto spôsobu obrany má za následok zánik nároku patriaceho k obsahu práva. Súd sa môže zaoberať vznesenou námietkou premlčania bez toho, aby skúmal samotnú existenciu subjektívneho práva veriteľ'a. Premlčaním (na rozdiel od preklúzie) právo samo osebe nezaniká, len sa oslabuje v tej svojej zložke, ktorá

predstavuje nárok. Subjektívne právo aj po aplikácii námietky premlčania trvá ďalej vo forme naturálneho záväzku, ktorého uplatniteľnosť je ale obmedzená na dobrovoľné splnenie povinným. Pri premlčaní práva na vydanie bezdôvodného obohatenia zákon ustanovuje kombinované premlčacie doby, a to subjektívnu dvojročnú a objektívnu trojročnú, v prípade úmyselného bezdôvodného obohatenia desaťročnú. Odlišný a na sebe nezávislý je začiatok a priebeh ich plynutia aj ich skončenie.

25. Vo vzťahu k premlčaniu práva odvolací súd poukazuje na to, že právo na spravodlivý proces garantované čl. 6 ods. 1 Dohovoru musí byť vykladané vo svetle zásady právneho štátu, ktorý vyžaduje existenciu účinného právneho prostriedku k presadeniu civilných nárokov (viz Běleš a ostatní proti České republice, č. 47273, rozsudek ze dne 12. listopadu 2002, § 49). V tomto zmysle citovaný článok Dohovoru zaručuje „právo na sud“, ktorého jedným z aspektov je právo na prístup k súdu, t.j. právo vyvolať konanie pred súdmi v civilných veciach [viz Golder proti Spojenému kráľovstvu, č. 4451/70, rozsudek ze dne 21. února 1975, § 36, a Princ Hans-Adam II Lichtenštejnský (Prince Hans-Adam II of Lichtenstein) proti Německu, č. 42527/98, rozsudok Velkého senátu zo dňa 12. června 2001, § 43]. Právo na súd nie je absolútne a zo svojej podstaty je predmetom obmedzenia a regulácie štátom, ktorý má istú mieru uvážení, zejména pokud jde o podmínky přípustnosti (viz García Manibardo proti Španělsku, č. 38695/97, rozsudek ze dne 15.2.2000, § 36). Taková omezení nicméně nesmí ztížit přístup osoby do takové míry, že je dotčena samotná podstata tohoto práva. Omezení nebudou slučitelná s čl. 6 odst. 1 Úmluvy, nebudou-li sledovat legitimní cíl nebo nebude-li existovat rozumný vztah proporcionality mezi použitými prostředky a sledovaným cílem (viz Guérin proti Francii, č. 25201/94, rozsudek velkého senátu ze dne 29. července 1998).

26. Záujmom chráneným Európskou úniou sú tak práva spotrebiteľov, ako aj ochrana pred diskrimináciou.

Podľa názoru odvolacieho súdu námietku premlčania v konaní o antidiskriminačných nárokoch je nevyhnutné posúdiť primerane ako v konaniach so slabšou zmluvnou stranou v spotrebiteľských veciach.

27. Vo svetle rozsudku Súdneho dvora EÚ sp.zn. C-485/19 a v spojení s uznesením

Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. septembra 2021 sp.zn. 5Cdo29/2021 uverejnený v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky 2/2022 pod číslom 14 je okrem iného uvedené, že:

„Na základe východísk uvedených v bodoch 12. a 13. tohto uznesenia dovolací súd udáva, že podstatnou skutkovou okolnosťou, ktorú by sa mal spotrebiteľ dozvedieť, aby mu začala plynúť subjektívna premlčacia lehota, je vedomosť o tom, že úver sa považuje za bezúročný a bez poplatkov. Pri skúmaní momentu, kedy spotrebiteľ nadobudol vyžadovanú skutočnú (preukázanú) vedomosť o tejto podstatnej skutkovej okolnosti (viď uznesenie Ústavného súdu SR sp.zn. III. ÚS 413/2013) je potrebné si uvedomiť, že ide o subjektívny okamih, v ktorom sa spotrebiteľ dozvie také skutkové okolnosti, ktoré mu umožnia uplatniť svoje práva v súdnom konaní žalobou o vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia, t.j. keď sa jeho právo stalo nárokom (actio nata). Rozhodujúce nie je, či možnosť dozvedieť sa tieto skutočnosti mal už skôr.

K začiatku plynutia objektívnej trojročnej premlčacej doby na vydanie bezdôvodného obohatenia Súdny dvor uviedol, že za okolností, o ktoré ide v prejednávanej veci existuje nezanedbateľné riziko, že sa spotrebiteľ nebude počas stanovenej lehoty dovoľávať svojich práv, priznaných právom Únie (keď k premlčaniu v trojročnej premlčacej dobe v zmysle § 107 ods. 2 OZ dôjde aj vtedy, keď spotrebiteľ sám nie je schopný posúdiť, či je zmluvná podmienka nekalá, alebo keď nevedel o nekalej povahe zmluvnej podmienky). Potrebné je zohľadniť znevýhodnené postavenie spotrebiteľa pokiaľ ide o vyjednávaciu silu, ale aj úroveň informovanosti a skutočnosť, že je možné, že spotrebiteľia nevedia o svojich právach. Na prvú položenú prejudiciálnu otázku potom Súdny dvor odpovedal, že: „zásada efektivity sa má vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá stanovuje, že na žalobu podanú spotrebiteľom o vrátenie súm neoprávnene zaplatených v rámci plnenia zmluvy o úvere na základe nekalých podmienok v zmysle smernice 93/13 alebo na základe podmienok, ktoré sú v rozpore s požiadavkami smernice 2008/48, sa vzťahuje trojročná premlčacia lehota, ktorá začína plynúť odo dňa, keď došlo k bezdôvodnému obohateniu.“

28. Navyše je v osobitostiach vecí viac ako zrejmé, že nerovnakému zaobchádzaniu boli žalobcovia vystavení spoločným konaním, resp. nekonaním žalovaných a dochádzalo k nemu nielen na začiatku štúdia, ale počas celého obdobia absolvovania špeciálnej školy.

Od maloletých detí, resp. rodičov, spoliehajúc sa na všeobecnú autoritu žalovaných ani

len teoreticky nemožno spravodlivo očakávať, že budú namietat' to, čo im nie je známe (rovnako ako vo veci pozri rozsudok ESĽP - Eşim vs. Turecko a uvedený rozsudok Súdneho dvora EÚ sp.zn. C-485/19).

29. Teda striktným výkladom lehoty pre uplatnenie práva by došlo k zabráneniu meritórneho posúdenia veci a na žalobcov by bolo uvalené neprimerané bremeno, čím by došlo k zásahu samotnej podstaty ich práva na prístup k súdu a tým by došlo k porušeniu práva žalobcov podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (rozsudok ESĽP zo dňa 17. septembra 2013 vo veci č. 59601/09 - Eşim proti Turecku).

30. Pokiaľ ide konkrétne o zásadu efektivity, o ktorú ide v prejednávanej veci, z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že každý prípad, v ktorom je nastolená otázka, či vnútroštátne procesné ustanovenie vedie k nemožnosti alebo nadmernému sťaženiu výkonu práva Únie, sa musí skúmať s prihliadnutím na postavenie tohto ustanovenia v celom konaní, jeho priebeh a jeho osobitosti na jednotlivých vnútroštátnych súdoch. Z tohto hľadiska je v prípade potreby potrebné zohľadniť zásady, ktoré sú základom vnútroštátneho súdneho systému, ako sú napríklad ochrana práva na obranu, zásada právnej istoty a požiadavka na riadny priebeh konania (pozri v tomto zmysle rozsudky z 15. marca 2017, Aquino, C 3/16, EU:C:2017:209, bod 53, ako aj z 9. júla 2020, Raiffeisen Bank a BRD Groupe Sociétés Générale, C 698/18 a C 699/18, EU:C:2020:537, bod 60).

31. Odvolací súd zastáva názor, ktorý korešponduje aj s princípom efektivity, že maloleté deti mohli uplatniť svoje práva najskôr vtedy, keď sa o ich porušení preukázateľne dozvedeli, teda za začiatok plynutia premlčacej doby možno považovať moment zistenia, že k zásahu do ich práva došlo, preto ich právo premlčané nie je. Iný výklad by bol v rozpore s princípom racionality.

32. Zhrňujúc uvedené žalobcom mohla diferencovane najskôr začať plynúť premlčacia doba na uplatnenie ich práva odo dňa, keď sa skutočne dozvedeli o tom, že bolo s nimi diskriminačne zaobchádzané u žalobcu v 1. rade dňa 27.12.2014, u žalobcu v 2. rade dňa 26.03.2015 a u žalobkyne v 3. rade dňa 23.03.2015. Pokiaľ žalobcovia podali svoju žalobu

dňa 20.01.2016, ich právo oslabené nebolo a námietka premlčania je neopodstatnená.

33. Judikatúra súdov vrátane európskeho súdu nevyžaduje, aby na každý argument strany (účastníka) bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia (porov. rozsudok Georgiadis proti Grécku z 29. mája 1997, sťažnosť č. 21522/93, Zbierka rozsudkov a rozhodnutí 1997-III; rozsudok Higginsová a ďalší proti Francúzsku z 19. februára 1998, sťažnosť č. 20124/92, Zbierka rozsudkov a rozhodnutí 1998-I; uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 23. júna 2004 sp. zn. III. ÚS 209/04).

34. Pre neopodstanenosť odvolacích dôvodov žalovaných je nevyhnutné konštatovať vecnú správnosť napadnutého rozsudku vo vyhovujúcich výrokoch, preto odvolací súd rozsudok ako vecne správny so stotožnením sa s odôvodnením napadnutého rozsudku vo výrokoch I., II., III., a IV. potvrdil (§ 387 ods. 1, 2 CSP). Pre nastolenie spravodlivej rovnováhy bolo nevyhnutné rozsudok v prevyšujúcej časti zmeniť postupom podľa § 388 CSP a tak bolo žalobe vyhovené v celom rozsahu.

35. O trovách odvolacieho konania bolo rozhodnuté podľa § 255 CSP v spojení s ust. § 396 CSP a úspešným žalobcom patrí 100 % nárok na náhradu trov celého konania od žalovaných.

36. Rozhodnutie prijal senát Krajského súdu v Prešove v pomere hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku odvolanie nie je prípustné.

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 CSP) v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plynie znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy (§ 427 ods. 1 CSP).

Dovolateľ musí byť s výnimkou prípadov podľa § 429 ods. 2 v dovolacom konaní

zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 CSP).

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh) (§ 428 CSP).

V Prešove dňa 28. februára 2023

JUDr. Michal Boroň
predseda senátu, sudca spravodajca

JUDr. Viera Kandriková
člen senátu

JUDr. Daniela Babinová
člen senátu

Za správnosť vyhotovenia: Mgr.